

DE ONDERWIJSVISITATIE **Logopedische en audiologische wetenschappen**

Een evaluatie van de kwaliteit van de academische opleidingen
Logopedische en audiologische wetenschappen aan de Vlaamse universiteiten

www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Brussel - oktober 2014

vluhr

**DE ONDERWIJSVISITATIE
LOGOPEDISCHE EN AUDIOLOGISCHE WETENSCHAPPEN**

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg.

Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32(0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Wettelijk depot: D/2014/12.784/33

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN HET BESTUURSCOMITÉ KWALITEITSZORG

Voor u ligt het rapport van de visitatiecommissie Logopedische en audiologische wetenschappen. Deze visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar evaluatie van de academische opleidingen Logopedische en audiologische wetenschappen aan de Vlaamse universiteiten. Daarbij geeft zij toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht bij de bezochte opleidingen. Dit initiatief kadert in de opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR) betreffende de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse hoger onderwijs.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleidingen. Daarnaast wil het rapport aan de maatschappij objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom is het visitatierapport ook op de webstek van de VLUHR publiek gemaakt.

Dit visitatierapport geeft een momentopname weer van de betrokken opleidingen en vertegenwoordigt daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kunnen de opleidingen gewijzigd zijn, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitatie was ook enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de opleidingen betrokken waren. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen.

Hopelijk ervaren elk van de opleidingen dit rapport als een kritische weerspiegeling van hun inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in hun opleiding te verbeteren.

Nik Heerens

Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Voor u ligt het visitatierapport van de bachelor- en masteropleidingen Logopedische en audiologische Wetenschappen van de Universiteit Gent en de Katholieke Universiteit Leuven. Het rapport is in opdracht van de VLUHR opgesteld om inzicht te verwerven en te bieden in de kwaliteit van de genoemde opleidingen.

Het was een voorrecht deel uit te maken van deze visitatiecommissie. Drie van de vier leden van deze commissie waren afkomstig uit Nederland dat zelf geen universitaire opleiding Logopedie en Audiologie kent. Een van de klachten in Nederland is dan ook het gebrek aan wetenschappelijke verdieping van het vakgebied (een lacune die overigens gedeeltelijk gevuld wordt door aanpalende disciplines). Het deelnemen aan een visitatie in Vlaanderen is voor deze drie leden dan ook zeer verhelderend. Wij zijn zeer te spreken over de kwaliteit van de opleidingen. Het feit dat beide opleidingen zich verschillend profileren, in Gent maakt de student al na het eerste jaar de keuze voor logopedie of audiologie, in Leuven wordt de student breed opgeleid, biedt aankomende studenten de mogelijkheid een afgewogen keuze te maken. Overigens lijkt de keuze voor een van beide opleidingen toch voornamelijk geografisch gemotiveerd.

De commissie is ervan overtuigd dat beide universiteiten uitstekende logopedisten en audiologen afleveren. Deze afgestudeerden vinden ook gemakkelijk een baan als therapeut. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om na de master het onderzoek in te gaan. Het lijkt de commissie dat dit nog wel iets meer benadrukt mag worden, met name gedurende de masterfase van beide opleidingen. De opleidingen zijn toch enigszins therapeutisch gericht, terwijl men juist aan een universiteit het wetenschappelijk onderzoek kan propageren. De duur van de opleidingen, die intensieve stages vereisen, is daar wellicht debet aan. Beide opleidingen hebben een aanvraag tot uitbreiding van de master ingediend. De visitatiecommissie steunt die aanvragen, omdat zij denkt dat zo het wetenschappelijk karakter beter benadrukt kan worden. Ook zou op deze wijze de internationale uitwisseling van studenten vergroot kunnen worden.

Het is de commissie duidelijk geworden dat de opleidingen hun taak serieus nemen en de recente onderwijsvernieuwingen serieus nemen. Dit wordt door de studenten zeker gewaardeerd. Natuurlijk zijn er ook wat

punten waar de commissie kritisch over was, zoals de rol van de masterproeven in de bachelorfase bij beide opleidingen, maar over het geheel genomen zijn wij positief en is er geen enkele reden om aan de kwaliteit van de opleidingen te twijfelen. Onderwijsvisitaties zijn niet alleen ingevoerd om slecht functionerende opleidingen te kunnen opsporen. Zij zijn vooral bedoeld om programma's systematisch door te lichten en te kijken waar ruimte zit voor verbeteringen. Wij hopen met dit visitatierapport aanbevelingen te geven die de twee opleidingen verder zullen vervolmaken.

Wij zijn zowel in Leuven als in Gent hartelijk ontvangen. Beide opleidingen hebben veel tijd gestopt in de voorbereidingen en hebben de commissie niet alleen van alle nodige informatie voorzien, maar ook gezorgd voor een prettige en constructieve sfeer. Onze dank gaat natuurlijk ook uit naar onze projectbegeleider van de VLUHR, Lies Praet. Zij heeft verreweg het meeste werk gedaan en zij deed dat met groot enthousiasme, veel kennis van zaken en een steeds opgewekt gemoed. Het was een groot plezier met haar samen te werken.

Al met al kunnen wij zeggen dat het een genoegen was mee te werken aan deze visitatie. Een van de doelen was input te verschaffen aan de beide bezochte opleidingen, maar andersom zijn de leden van de commissie ook geïnspireerd geraakt door de opgedane kennis. Daarvoor willen wij beide opleidingen ook bedanken.

Namens de commissie,
Prof. dr. Roelien Bastiaanse
Voorzitter

	Voorwoord van de voorzitter van het Bestuurscomité	
	Kwaliteitszorg	3
	Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie	4
	DEEL 1 ALGEMEEN DEEL	
Hoofdstuk I	De onderwijsvisitatie Logopedische en audiologische wetenschappen	13
Hoofdstuk II	De opleidingen in vergelijkend perspectief	19
Hoofdstuk III	Tabel met scores	27
	DEEL 2 OPLEIDINGSRAPPORTEN EN SAMENVATTINGEN	
Hoofdstuk I	Katholieke Universiteit Leuven	33
	Bachelor in de Logopedische en audiologische wetenschappen	
	Master in de Logopedische en audiologische wetenschappen	
Hoofdstuk II	Universiteit Gent	59
	Bachelor in de Logopedische en audiologische wetenschappen – Audiologie	
	Bachelor in de Logopedische en audiologische wetenschappen – Logopedie	
	Master in de Logopedische en audiologische wetenschappen – Audiologie	
	Master in de Logopedische en audiologische wetenschappen – Logopedie	
	BIJLAGE	
	Personalialia van de leden van de visitatiecommissie	83

VERIFIEERBARE FEITEN¹

Algemeen

Hoofdstuk I Bezoekschema's

Per instelling

Hoofdstuk II Bijlagen bij het opleidingsrapport Logopedische en audiologische wetenschappen – Katholieke Universiteit Leuven

- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur
- Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel
- Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling
- Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten
- De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte
- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities

¹ De verifieerbare feiten zijn terug te vinden op www.vluhr.be/kwaliteitszorg

Hoofdstuk III Bijlagen bij het opleidingsrapport Logopedische en audiologische wetenschappen –
Universiteit Gent

- Lijst met de opleidingsspecifieke leerresultaten in relatie tot de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten opgesteld volgens de handleiding van de VLUHR, indien beschikbaar, en/of in relatie tot de Vlaamse Kwalificatiestructuur
- Schematisch programmaoverzicht met vermelding van het aantal studiepunten per opleidingsonderdeel
- Omvang van het ingezette personeel in VTE, ingedeeld naar categorie van aanstelling
- Instroomgegevens, doorstroomgegevens en totaal aantal studenten
- De studieduur tot het behalen van het diploma per instromende cohorte en de gemiddelde studieduur per afstuderende cohorte
- Overzicht van de belangrijkste activiteiten van de opleiding met betrekking tot internationalisering conform de visie van de opleiding, met minimaal de mobiliteit op basis van internationaal aanvaarde definities

DEEL 1

Algemeen deel

HOOFDSTUK I

De onderwijsvisitatie Logopedische en audiologisch wetenschappen

1 INLEIDING

In dit rapport brengt de visitatiecommissie Logopedische en audiologische wetenschappen verslag uit van haar bevindingen over de academische opleidingen Logopedische en audiologische wetenschappen (LAW) die zij in het najaar 2013, in opdracht van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR), heeft bezocht.

Dit initiatief kadert, conform de decretale opdracht, in de werkzaamheden van de VLUHR met betrekking tot de organisatie en uitvoering van de externe beoordelingen van het onderwijs aan de Vlaamse universiteiten, hogescholen en andere ambtshalve geregistreerde instellingen.

2 DE BETROKKEN OPLEIDINGEN

Ingevolge haar opdracht heeft de commissie de volgende instellingen bezocht:

- van 30 t.e.m. 31 oktober 2013: Katholieke Universiteit Leuven
 - Academische bachelor Logopedische en audiologische wetenschappen
 - Master Logopedische en audiologische wetenschappen

- van 16 t.e.m. 17 december 2013: Universiteit Gent
 - Academische bachelor Logopedische en audiologische wetenschappen
 - afstudeerrichting Audiologie
 - afstudeerrichting Logopedie
 - Master Logopedische en audiologische wetenschappen
 - afstudeerrichting Audiologie
 - afstudeerrichting Logopedie

3 DE VISITATIECOMMISSIE

3.1 Samenstelling

De samenstelling van de visitatiecommissie Logopedische en audiologische wetenschappen werd bekrachtigd door de het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van 14 december 2012, 28 februari 2013 en 23 april 2013. De samenstelling van de visitatiecommissie kreeg op 19 augustus 2013 een positief advies van de NVAO. De commissie werd vervolgens door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg van de VLUHR ingesteld bij besluit van 6 september 2013.

De visitatiecommissie heeft de volgende samenstelling:

Tot voorzitter en tevens onderwijskundig lid

- **Prof. dr. Roelien Bastiaanse**, hoogleraar neurolinguïstiek, Rijksuniversiteit Groningen

Domeindeskundige leden

- **Prof. dr. Ria De Bleser**, hoogleraar neurolinguïstiek, Universiteit Potsdam
- **Dr. ir. Jan de Laat**, audioloog, klinisch fysicus, Leids Universitair Medisch Centrum
- **Prof. dr. Toni Rietveld**, hoogleraar taal- en spraakpathologie, Radboud Universiteit Nijmegen

Student-lid

- **Lauren Beckers**, bachelorstudent Logopedische en audiologische wetenschappen, Universiteit Gent
- **Gert-Jan Sprangers**, bachelorstudent Logopedische en Audiologische wetenschappen, Katholieke Universiteit Leuven

Gezien **Lauren Beckers** als studente verbonden is aan de Universiteit Gent, heeft zij niet deelgenomen aan het bezoek aan en de beoordeling van de opleidingen aan deze instelling. Gezien de verbondenheid van **Gert-Jan Sprangers** als student aan de Katholieke Universiteit Leuven, heeft hij niet deelgenomen aan het bezoek aan en de beoordeling van de opleidingen aan deze instelling.

Lies Praet, stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan de Cel Kwaliteitszorg van Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad, trad op als projectbegeleider en secretaris van deze visitatie.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

3.2 Taakomschrijving

Van de visitatiecommissie wordt verwacht dat zij

- gemotiveerde en onderbouwde oordelen geeft over de opleiding aan de hand van het beoordelingskader.
- aanbevelingen formuleert om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering, en
- wanneer van toepassing haar bevindingen over de verschillende opleidingen binnen eenzelfde cluster vergelijkenderwijs weergeeft.
- de bredere samenleving informeert over haar bevindingen.

3.3 Werkwijze

3.3.1 Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instelling gevraagd een zelfevaluatierapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLUHR heeft hiervoor een visitatieprotocol ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen ten aanzien van de inhoud van het zelfevaluatierapport uitgebreid zijn beschreven. Het zelfevaluatierapport volgt de opbouw van het accreditatiekader.

De commissie ontving het zelfevaluatierapport enkele weken voor het eigenlijke bezoek, waardoor zij de gelegenheid kreeg dit document vooraf zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden. De commissieleden werden bovendien verzocht om elk een tweetal masterproeven grondig door te nemen vooraleer het bezoek plaatsvond.

De commissie hield haar installatievergadering op 2 oktober 2013. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Bijzondere aandacht is besteed aan een eenduidige toepassing van het beoordelingskader en het visitatieprotocol. Verder werd het programma van het bezoek opgesteld (zie bijlage 2) en werd een eerste bespreking gewijd aan het zelfevaluatierapport.

3.3.2 Bezoek aan de instelling

Tijdens het in situ bezoek aan de instelling heeft de commissie gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleidingen. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners. De gesprekken die de commissie heeft gevoerd, waren openhartig en verhelderend en vormden een goede aanvulling bij de lectuur van het zelfevaluatierapport.

Daarnaast werd steeds een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, leslokalen en computerfaciliteiten) ingepland. Ten slotte was er een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door de commissie konden worden gehoord.

Ook werd aan de instellingen gevraagd – als een derde bron van informatie – om een aantal documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens de bezoeken is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven om deze documenten te bestuderen. De documenten die ter inzage van de commissie werden gelegd, waren: verslagen van overleg in relevante commissies/organen, een representatieve selectie van handboeken/studiemateriaal, indicaties van de competenties van het personeel, de toets- en evaluatieopgaven waarvan de commissie heeft aangegeven dat zij die tijdens het bezoek wenst in te kijken en een aantal afstudeerwerken. Daar waar de commissie het noodzakelijk achtte heeft zij bijkomende informatie opgevraagd tijdens het bezoek om haar oordeel goed te kunnen onderbouwen.

Aan het einde van het bezoek werden, na intern beraad van de commissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleidingen meegedeeld.

3.3.3 Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de visitatiecommissie per generieke kwaliteitswaarborg haar bevindingen, overwegingen, het oordeel en verbeteruggesties geformuleerd. Een overzicht van de verbeteruggesties die de commissie doet ten aanzien van de opleiding is achteraan bij het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleidingen werden in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

HOOFDSTUK II

De opleidingen Logopedische en audiologische wetenschappen in vergelijkend perspectief

In dit hoofdstuk geeft de commissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de academische opleidingen Logopedische en audiologische wetenschappen in Vlaanderen. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen of die zij belangrijk acht, en aan opvallende overeenkomsten dan wel verschillen tussen de instellingen. Per generieke kwaliteitswaarborg geeft de visitatiecommissie haar bevindingen weer en verwijst hierbij naar de toestand binnen de verschillende opleidingen. De wijze van voorstellen geeft de opleidingen de mogelijkheid zich, althans voor wat betreft de aangehaalde punten, ten opzichte van elkaar te positioneren. Het is geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele rapporten van de opleidingen aan de verschillende instellingen in detail te herhalen, al zullen bepaalde delen uit dit rapport wel terugkomen in de opleidingsrapporten. Voor een volledige onderbouwing van de oordelen en de scores van de commissie, verwijst de commissie naar de opleidingsrapporten.

De betrokken opleidingen worden aangeboden door de Katholieke Universiteit Leuven (verder KU Leuven genoemd) en door de Universiteit Gent (verder UGent genoemd). Ze situeren zich in het domein van de sociale gezondheidswetenschappen.

Zowel voor de academische bacheloropleiding als voor de masteropleiding werd een Vlaams domeinspecifiek leerresultatenkader (DLR) opgesteld, dat op 10 december 2012 gevalideerd werd door de NVAO.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de bacheloropleiding aan de KU Leuven en van de bachelor- en de masteropleiding aan de UGent als goed en van de masteropleiding aan de KU Leuven als voldoende.

De opleidingen aan de KU Leuven en de UGent komen tegemoet aan de wettelijke beroepsreglementeringen en voldoen aan de ontwikkelde domeinspecifieke leerresultaten (DLR), maar kiezen elk voor een andere vertaling van die DLR in **opleidingseigen leerresultaten**. Aan de KU Leuven zijn de DLR uitgewerkt in vier rollen en een aantal vormingsdoelen, waar de UGent opteert voor vijf leerresultatenblokken die nog verder gedetailleerd worden in deelleerresultaten.

Daarnaast kunnen de academische opleidingen aan beide instellingen zichzelf elk in zekere zin uniek noemen, dankzij hun duidelijke **profilering** in Vlaanderen. De KU Leuven biedt tot in de master een combinatie van logopedie en audiologie aan. De UGent daarentegen laat de studenten vanaf het tweede bachelorjaar een afstudeerrichting kiezen, audiologie of logopedie.

De commissie vindt het **beoogd eindniveau** van de bacheloropleidingen aan de KU Leuven en aan de UGent beide goed, ondanks de verschillen in visie en aanpak. De bachelor van de KU Leuven, die mikt op een brede theoretische basis bij de studenten, heeft een compleet opleidingsprofiel en zit logisch in elkaar. In de master begrenst de keuze voor een combinatie van logopedie en audiologie aan de KU Leuven volgens de commissie noodgedwongen ook de wetenschappelijke verdieping in de twee domeinen. Die specialisatie kunnen de bachelor- en masteropleiding aan de UGent beter nastreven, wat blijkt uit de gedifferentieerde leerresultaten in functie van de afstudeerrichtingen.

Voor beide masteropleidingen acht de commissie een **studieduurverlening** nuttig, aangezien een mogelijke uitbouw tot een tweejarig programma nog veel mogelijkheden biedt die de kwaliteit van de masters ten goede zullen komen. De commissie denkt daarbij vooral aan de wetenschappelijke verdieping en de internationalisering.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de bachelor- en de masteropleiding aan de KU Leuven als voldoende en van de bachelor- en de masteropleiding aan de UGent als goed.

Het onderwijsproces van de opleidingen aan beide instellingen maakt het mogelijk om de beoogde leerresultaten te behalen.

De bachelor- en masteropleiding aan de KU Leuven starten met een sterke **theoretische basis**: de studenten doorlopen immers een curriculum dat hen eerst de basiswetenschappen meegeeft en vervolgens de logopedische en audiologische stoornissen in dat licht laat bestuderen. De samenhang tussen de audiologische opleidingsonderdelen wordt als een sterk punt genoemd. Het zou de opleidingen aan de KU Leuven ten goede komen als de bachelorstudenten sneller in contact zouden komen met de reële beroepspraktijk en als het masterprogramma, dat nu veel stage bevat, meer zou kunnen inzetten op wetenschappelijke verdieping en onderzoek. Op die punten dienen de programma's volgens de commissie herbekeken te worden.

De bachelor- en masteropleiding aan de UGent zet in op **integratie** tussen theorie en praktijk vanaf het eerste bachelorjaar, waardoor de aandacht voor het logopedisch of audiologisch vak en de klinische praktijk al vroeger in het programma aan bod komt. De samenhang en integratie van de verschillende opleidingsonderdelen wordt gegarandeerd dankzij de heldere leerlijnen in het programma. Ook de kruisbestuiving tussen logopedie en audiologie wordt er niet uit het oog verloren, ondanks de opsplitsing in afstudeerrichtingen.

De opleidingen aan de UGent wisselen traditionele hoorcolleges al regelmatig af met alternatieve **didactische werkvormen** zoals rollenspelen, projecten en groepswork. KU Leuven heeft op dat vlak nog marge voor verbetering, maar kan wel uitpakken met interessante digitale onderwijsmiddelen en de simulatiesoftware waarmee ze de studenten aan de slag laat gaan.

De opleidingen aan de KU Leuven investeren in degelijk statistiek-onderwijs, wat volgens de commissie een belangrijk element is in het programma om de studenten de nodige **onderzoekskompetenties** te kunnen meegeven. Hoewel de commissie er niet mee akkoord gaat dat de

masterproef reeds in de derde bachelor opgestart wordt, vindt ze het positief dat de studenten in aanraking komen met actuele onderzoeksprojecten en dat zij daaraan een actieve bijdrage kunnen doen. Aan de UGent worden studenten eveneens betrokken bij lopend onderzoek in het kader van de masterproef. Daar vindt de commissie het spijtig dat de artikels die de studenten als masterproef schrijven minder de methodologie van het onderzoek blootleggen. Het is wel een pluspunt dat studenten reeds in de bachelorjaren getraind worden in het schrijven van papers. De commissie heeft ook vertrouwen in het verdiepend karakter van de master aan de UGent, dankzij opleidingsonderdelen zoals de Capita selecta en de researchvakken.

Het **vaardigheidsonderwijs** en de stages bereiden de studenten voor op het latere beroep als logopedist of audioloog. In Leuven lopen de studenten een observatiestage in het derde bachelorjaar en een praktijkstage in de master, die eventueel gespreid kan worden over meerdere stageplaatsen. In totaal omvat de stagecomponent 600 uur binnen een logopedische setting, zodat de alumni voldoen aan de vereisten om zich te laten erkennen als logopedist door het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV). Wie audioloog wil worden, moet aan de KU Leuven na de master nog het postgraduaat volgen voor Audiologie en hoortoestelaanpassing, om ook daarvoor te voldoen aan de beroepsreglementering. Aan de UGent bereikt zowel het programma voor Logopedie als voor Audiologie het vereiste aantal uren stage om de erkenning als respectievelijk logopedist of audioloog te bekomen. Gekoppeld aan bepaalde opleidingsonderdelen organiseert de opleiding kijkstages vanaf het eerste bachelorjaar, zodat de studenten een bewuste keuze kunnen maken. Positief is daarbij de toegenomen aandacht voor communicatieve vaardigheden. Het derde bachelorjaar bevat een eerste langere blokstage die observatie en participatie combineert. In de master lopen de studenten aan de UGent hun praktijkstage in drie blokken.

Zowel aan de KU Leuven als aan de UGent hebben de opleidingen een aanbod aan **internationale stageplaatsen** of uitwisselingen in het buitenland, maar ze scoren desalniettemin eerder zwak op studentenmobiliteit. Dat verdient meer aandacht. De initiatieven die men aan de UGent onderneemt in het kader van internationalisation@home zijn alvast verdienstelijk.

De **infrastructuur** van de opleidingen Logopedische en audiologische wetenschappen aan de UGent werd recent gerenoveerd. De vakspecifieke voorzieningen zijn er knap verweven met de consultatieruimtes van het Universitair Ziekenhuis Gent. De commissie is daarnaast van mening dat het Kenniscentrum voor Gezondheidszorg Gent als faculteitsbibliotheek en studielandschap erg toegankelijk is voor studenten, onder meer dankzij de moderne website. Ook op de Leuvense campus van Gasthuisberg zijn alle nodige voorzieningen aanwezig, waaronder de centrale en student-vriendelijke Biomedische bibliotheek, maar de afdeling voor Logopedische en audiologische wetenschappen heeft haar maximale capaciteit bereikt. Daarom zijn er bouwplannen voor een vaardigheidscentrum, zodat er op termijn meer ruimte komt voor de vakspecifieke lokalen voor logopedie en audiologie.

De opleidingen aan beide instellingen meten en evalueren de **kwaliteit** van hun onderwijs en hebben gevolg gegeven aan aanbevelingen die bij de vorige visitatie gemaakt werden. De opleidingen aan de UGent hebben op dit punt het meest getoond dat zij vanuit een continue groeiproces het curriculum blijven innoveren, wat onder meer blijkt uit de programma-wijzigingen die zij voorzien voor 2014–2015.

Wat het **docerend personeel** betreft, kunnen zowel KU Leuven als UGent voor de opleidingen Logopedische en audiologische wetenschappen rekenen op hoogopgeleide en vakdeskundige docenten, die betrokken zijn in relevante onderzoeken en vaak eveneens klinisch actief zijn naast hun onderwijsopdracht. Ook de inzet van de praktijkbegeleiders wordt gewaardeerd. De recente opstart van een eigen vakgroep Spraak-, Taal- en Gehoorwetenschappen aan de UGent biedt volgens de commissie veel mogelijkheden voor het onderzoek binnen de studiegebieden audiologie en logopedie.

Duidelijke communicatie en **studiebegeleiding** is vanaf de eerste bachelor een must, om een vlotte doorstroom te kunnen garanderen. Zowel aan de KU Leuven als aan de UGent worden daarvoor initiatieven ondernomen. Vooral de opleiding aan de KU Leuven biedt op dit vlak maatwerk en laagdrempelige opvolging aan de hand van de monitoraten voor struikelvakken zoals Golven en geluid. Zowel de studenten van de KU Leuven als van de UGent beschrijven de studiedruk van de programma's als aanvaardbaar, maar de zware belasting in het derde bachelorjaar van de UGent verdient aandacht.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de bachelor- en de masteropleiding aan de KU Leuven en van de masteropleiding aan de UGent als voldoende, en van de bacheloropleiding aan de UGent als goed.

De commissie is van mening dat de **toetsing** globaal genomen valide, betrouwbaar en transparant wordt georganiseerd, hoewel men aan de KU Leuven de koppeling tussen bepaalde beoogde leerresultaten en toetsing nog moet versterken. Men kan daarvoor echter rekenen op een facultair toetsbeleid en de permanente onderwijscommissie, die onder meer verantwoordelijk is voor de kwaliteitscontrole van examens. Aan de UGent is er al enkele jaren een toetscommissie operationeel: de commissie controleert examens aan de hand van checklisten op hun competentiegerichtheid en organiseert eveneens workshops voor docenten omtrent toetsing. In het algemeen brengen de opleidingen voldoende variatie in hun examenvormen en examenvragen, met aandacht voor het groeiprocés van studenten. Dat blijkt uit de tussentijdse testen en proefexamens. Met name vindt de commissie de **stage-evaluatie** aan de UGent vanaf de bacheloropleiding knap in elkaar zitten. De studenten moeten er in het kader van de stage een abstract schrijven en krijgen tussentijdse en eind-evaluaties aan de hand van een helder beoordelingsformulier. Tegelijk kunnen ze rekenen op persoonlijke feedback en tweewekelijkse interviews met aandacht voor zelfreflectie.

Elke masterstudent schrijft een **masterproef** op basis van een eigen onderzoek en literatuurstudie, die al dan niet kaderen in een groter onderzoeksproject. Als proeve van bekwaamheid vindt de commissie dat de masterproef een duidelijke onderzoeksvraag en methodologie moet bevatten en loutere literatuurstudies vermeden moeten worden. Zowel aan de UGent als aan de KU Leuven stelde ze op dit punt kwaliteitsverschillen vast en waren de eindscores niet altijd inzichtelijk. Andersom heeft ze in beide opleidingen ook zeer overtuigende masterproeven gelezen. Ze vraagt daarom om het niveau van de masterproeven meer standvastig te maken en daarvoor te investeren in de masterproefbegeleiding die meer aandacht besteedt aan statistiek en methodologie.

Het **studierendement** wordt door de opleidingen aan beide instellingen goed gemonitord en ligt eerder hoog, in de bachelor, maar zeker in de master. De drop-out vertoont naar Vlaamse normen geen uitschieters en kan

aan de UGent zelfs onder de 30% blijven. De KU Leuven heeft door een meer diverse instroom meer uitval na het eerste jaar en een iets hogere gemiddelde studieduur, maar heeft zeker ook een degelijk rendement.

De vertegenwoordigers van het **werkveld** in Leuven en Gent toonden zich tevreden over het niveau van de afgestudeerden. De alumni van de opleiding aan de KU Leuven worden gewaardeerd om hun theoretisch inzicht en de evidence based aanpak. Aan de UGent werden zelfstandigheid en de kritische instelling genoemd als sterke punten. De studenten vinden met hun masterdiploma doorgaans vlot werk. Aan de KU Leuven voltooiën een aantal studenten ook nog het postgraduaat Audiologie en hoortoestel-aanpassing. Daarnaast ijvert de commissie ervoor om zowel in Leuven als Gent meer studenten warm te maken voor een academische carrière als onderzoeker.

HOOFDSTUK III

Tabel met scores

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het accreditiekader weergegeven.

Per generieke kwaliteitswaarborg (GKW) wordt in de tabel aangegeven of de opleiding hier volgens de commissie onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntschaal.

In de opleidingsrapporten is inzichtelijk gemaakt hoe de commissie tot haar oordeel is gekomen. Het is dan ook duidelijk dat de scores in onderstaande tabel gelezen en geïnterpreteerd moeten worden in samenhang met de onderbouwing ervan in de opleidingsrapporten.

Verklaring van de scores op de **generieke kwaliteitswaarborgen**:

Voldoende (V)	De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.
Goed (G)	De opleiding overstijgt systematisch de basiskwaliteit.
Excellent (E)	De opleiding steekt ver uit boven de basiskwaliteit en geldt hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld.
Onvoldoende (O)	De generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig.

Regels voor het bepalen van de scores voor het **eindoordeel**:

Voldoende (V)	het eindoordeel over een opleiding is 'voldoende' indien de opleiding aan alle generieke kwaliteitswaarborgen voldoet.
Goed (G)	het eindoordeel over een opleiding is 'goed' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'goed' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
Excellent (E)	het eindoordeel over een opleiding is 'excellent' indien daarenboven ten minste twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'excellent' worden beoordeeld, waaronder in elk geval de derde: gerealiseerd eindniveau.
Onvoldoende (O)	het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'onvoldoende' indien alle generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.
Voldoende met beperkte geldigheidsduur (V*)	het eindoordeel over een opleiding – of een opleidingsvariant – is 'voldoende met beperkte geldigheidsduur', d.w.z. beperkter dan de accreditatietermijn, indien bij een eerste visitatie één of twee generieke kwaliteitswaarborgen als 'onvoldoende' worden beoordeeld.

	GKW 1 Beoogd eindniveau	GKW 2 Onderwijs- proces	GKW 3 Gerealiseerd eindniveau	Eindoordeel
KU Leuven Bachelor	G	V	V	V
KU Leuven Master	V	V	V	V
UGent Bachelor afstudeerrichting Audiologie afstudeerrichting Logopedie	G G	G G	G G	G G
UGent Master afstudeerrichting Audiologie afstudeerrichting Logopedie	G G	G G	V V	V V

DEEL 2

Opleidingsrapporten

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

Logopedische en audiologische wetenschappen

SAMENVATTING VISITATIERAPPORT

Een commissie van onafhankelijke experts evalueerde de onderwijskwaliteit van de academische bachelor- en masteropleiding Logopedische en audiologische wetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven. De evaluatie vond plaats op 30 en 31 oktober 2013. Deze samenvatting van die momentopname vat de belangrijkste bevindingen van de visitatiecommissie samen.

Profilering

Vier rollen voor logopedisten en audiologen

De faculteit Geneeskunde biedt deze academische bachelor- en masteropleiding aan binnen het studiegebied van sociale gezondheidswetenschappen. In 2011–2012 telde de opleiding aan de KU Leuven 264 bachelorstudenten en 117 masterstudenten. De opleiding komt tegemoet aan de wettelijke vereisten voor de beroepsuitoefening van logopedisten en audiologen.

De opleiding koppelt de leerresultaten die ze bij haar studenten nastreeft, aan een aantal vormingsdoelen en vier rollen die de latere logopedisten en audiologen moeten beheersen:

- Clinicus/therapeut
- Wetenschapper
- Professional
- Communicator

Generalistische opleiding tot in de master

Het opleidingsprofiel van de bachelor is compleet volgens de commissie. De opleiding mikt op een brede theoretische basis in de bachelor en behoudt tot in de master de combinatie van logopedische en audiologische wetenschappen. Die keuze voor een generalistische opleiding wordt door studenten en werkveld gewaardeerd, al merkt de commissie op dat de combinatie van zowel logopedie als audiologie de mogelijkheden tot verdieping en onderzoek in de eenjarige master ook begrenst.

Aanvraag voor tweejarige masteropleiding

De commissie ziet de meerwaarde in van een tweejarige master voor de opleidingen LAW. De studieduurverlenging kan de masteropleiding een zelfstandiger karakter geven, waarbinnen men meer ruimte kan voorzien voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en internationalisering.

Programma

Breed theoretisch curriculum

De opbouw van een brede theoretische basis in de eerste twee bachelorjaren naar de logopedische en audiologische stoornissen in de derde bachelor en master zit volgens de commissie logisch in elkaar. De logopedische leerlijn toont nog marge tot verbetering, maar de audiologische leerlijn is knap uitgewerkt. Toch merkt de commissie op dat de bacheloropleiding (180 ECTS) de studenten pas vrij laat in contact brengt met de reële beroepspraktijk en dat de masteropleiding (60 ECTS) een moeilijke evenwichtsoefening moet maken tussen de klinische competenties en het wetenschappelijk onderzoek. Aanpassingen in het programma van de derde bachelor en van het masterjaar kunnen de opleidingen volgens de commissie ten goede komen en de cesuur tussen bachelor en master beter bewaken.

Traditionele didactiek, digitale tools en degelijk studiemateriaal

Het theoretisch onderwijs wordt vrij traditioneel georganiseerd met een merendeel aan hoorcolleges. Daarin mag de opleiding meer zin voor innovatie aan de dag leggen. Globaal genomen gebruikt men in deze opleiding degelijke en uitgebreide cursussen, aangevuld met digitale onderwijsmiddelen, zoals audiovisueel materiaal, simulatiesoftware voor hoortesten en een door de opleiding ontwikkelde applicatie om de perceptieve vaardigheden van studenten te testen.

Vaardigheidsonderwijs en stage

Er is in deze opleiding voldoende aandacht voor vaardigheidsonderwijs en practica, al kunnen die laatste nog meer toepassingsgericht georganiseerd worden. De studenten volgen in de bachelor een observatiestage en gaan tijdens de master zelf aan de slag tijdens de praktijkstage. In totaal voltooien ze 600 uren stage Logopedie, die men voor het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) bereikt moet hebben om een beroepserkenning als logopedist te krijgen. Wie ook de audiologische beroepstitel wil behalen, moet na de master nog het postgraduaat Audiologie en hoortoestelaanpassing volgen, waarbinnen een aparte audiologische stage voorzien is.

Masterproef

Voor de masterproef hoort elke student een onderzoek uit te voeren, dat regelmatig een onderdeel is van grotere lopende onderzoeksprojecten binnen de faculteit. Het is positief dat studenten op die manier betrokken worden bij actueel onderzoek. De selectie van het onderwerp en de start van het onderzoek in de derde bachelor moet volgens de commissie echter uitgesteld worden tot in de master.

Internationalisering versus Nederlandstalige logopedie

De studenten LAW blijken vrij honkvast te zijn en de Nederlandstalige opleidingsonderdelen over Logopedie te verkiezen boven een buitenlandse ervaring. Dat uit zich dan ook in lage aantallen wat de studentenmobiliteit betreft. Er kan volgens de commissie meer gebruik gemaakt worden van het internationale aanbod van de opleiding.

Beoordeling en toetsing

Facultair toetsbeleid

De opleiding volgt het facultair toetsbeleid en garandeert een variatie aan examenvormen, die door de permanente onderwijscommissie op hun kwaliteit gecontroleerd worden. Examens in de latere opleidingsjaren kunnen echter beter open vragen bevatten dan meerkeuzevragen. Het is positief dat de opleiding naast de summatieve eindevaluaties bij examens ook aandacht heeft voor formatieve testen tijdens het jaar, zodat studenten een beeld krijgen van hun sterke punten en aandachtspunten. Elke student wordt daarnaast in het tweede bachelorjaar getest op de eigen stem en spraak. Die screening zou echter vroeger in het curriculum mogen komen.

Begeleiding en ondersteuning

Materiële voorzieningen in orde

De studenten krijgen les op de campus van Gasthuisberg, naast het Universitair Ziekenhuis Leuven. Ze kunnen ook terecht in de centraal gelegen Biomedische bibliotheek met interactief studielandschap. De opleiding vermeldt bouwplannen om de aanwezige vakspecifieke voorzieningen nog meer tot hun recht te laten komen.

Actieve studiebegeleiding op maat van de instroom

De bacheloropleiding heeft een instroom van studenten uit zeer verschillende vooropleidingen. Daarop speelt de opleiding voortreffelijk in met een bewuste studiebegeleiding en monitoraten in het eerste bachelorjaar. De rendementcijfers worden systematisch gevolgd om indien nodig bij te sturen.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Masters met inzicht

De uitstroom naar de arbeidsmarkt verloopt vlot: de meeste alumni vinden snel werk. De gediplomeerde masters hebben in hun latere beroeps-carrière een gelijke verloning als de professionele bachelors, ondanks de waardering van het werkveld voor het theoretisch inzicht en de evidence based aanpak van de academisch afgestudeerden.

Het volledige rapport van de opleiding Logopedische en audiologicalhe wetenschappen staat op de website van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad. www.vluhr.be/kwaliteitszorg

OPLEIDINGSRAPPORT

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de academische bacheloropleiding en de masteropleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven. De visitatiecommissie bezocht deze opleidingen op 30 en 31 oktober 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleidingen aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie-rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie

heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

De bachelor- en masteropleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen maken deel uit van de faculteit Geneeskunde, die zelf onder de Groep Biomedische Wetenschappen van de KU Leuven valt. Vanuit de Dienst Onderwijs Geneeskunde (DOG) wordt de faculteit onderwijskundig ondersteund. De opleidingen Logopedische en Audiologische wetenschappen kunnen daarnaast rekenen op de permanente onderwijscommissie LAW (POC LAW) en het dagelijks bestuur (DB).

In 1991 werd de postgraduaatopleiding Logopedie omgevormd tot een volledige universitaire opleiding Logopedie en Audiologie. Sinds 2004–2005 werd de bachelor-masterstructuur ingevoerd. Het programma voor de bacheloropleiding bestaat uit 180 studiepunten. Het masterprogramma omvat 60 studiepunten. Dankzij schakel- en voorbereidingsprogramma's is de masteropleiding ook voor bepaalde andere bachelors toegankelijk.

De Vlaamse Regering heeft momenteel reeds twee aanvragen voor een studieduurverlenging van de master tot 120 studiepunten geweigerd. De opleidingen LAW plannen ten tijde van de visitatie een nieuwe aanvraag.

In 2011–2012 telde de bacheloropleiding aan de KU Leuven 264 studenten. In de masteropleiding waren datzelfde academiejaar 117 studenten ingeschreven.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 - Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de academische bacheloropleiding als goed en van de masteropleiding als voldoende.

In 2012 hebben de academische opleidingen Logopedische en Audiologische wetenschappen in Vlaanderen gemeenschappelijke **domeinspecifieke leerresultaten** (DLR) ontwikkeld op bachelor- en masterniveau. De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen aan de KU Leuven eigen leerresultaten hanteren die inhoudelijk en qua niveau aansluiten op de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten, conform het Vlaamse kwalificatieraamwerk. De **opleidingsspecifieke** leerresultaten voor bachelor en master zijn echter verder uitgewerkt in **vormingsdoelen** en worden gekoppeld aan de rollen: clinicus/therapeut, communicator, wetenschapper, professional. Vakinhoudelijk liggen de eindtermen van het Comité Permanent de Liaison des Orthophonistes et Logopèdes (CPLOL) aan de basis van de opleidingsspecifieke leerresultaten. Het CPLOL vormt de Europese beroepsvereniging voor logopedisten, waartoe ook de Vlaamse Vereniging van Logopedisten (VVL) behoort. Daarnaast maakt de opleiding deel uit van de werkgroep 'Education in Audiology' van de European Federation of Audiology Societies (EFAS). De beoogde leerresultaten houden tevens rekening met de wettelijke vereisten voor de beroepsuitoefening van logopedisten en audiologen. Ze zijn afgestemd op de Koninklijke Besluiten hieromtrent.

De commissie is zeer tevreden over de manier waarop de **bacheloropleiding** aan de DLR invulling geeft. De bacheloropleiding kiest voor een generalistische aanpak, waarin men voor de studenten als voorbereiding op de master eerst een brede wetenschappelijke basis nastreeft. Deze brede basis wordt door alle betrokkenen van de opleiding sterk gewaardeerd. Ook de commissie vindt dat een begrijpelijke keuze en oordeelt dat het gehele bachelorprofiel het voor de studenten duidelijk maakt wat er van hen verwacht wordt. De doelstellingen voor de bacheloropleiding zijn volgens de commissie dan ook compleet. De commissie merkt wel op dat ze de formulering van DLR 5, 8 en 9 voor de bacheloropleiding eerder ambitieus vindt. Aan de hand van de opleidingsspecifieke leerresultaten, die concreter zijn, verduidelijkt de opleiding in de ogen van de commissie beter welke competenties zij nastreeft bij de bachelorstudent. De commissie is bovendien positief over de aandacht in de opleidingsspecifieke leerresultaten voor de sociaal-communicatieve vaardigheden.

Wat het beoogd eindniveau van de **masteropleiding** betreft, beschouwt de commissie de opleidingseigen leerresultaten als voldoende. Hoewel het geformuleerde beoogde eindniveau globaal volstaat, vindt de commissie dat er in de doelstellingen van de masteropleiding meer aandacht kan worden besteed aan wetenschappelijk onderzoek en de toepassing daarvan, met name voor het logopedisch onderzoek. Dit is volgens de commissie een evenwichtsoefening tussen de aandacht voor klinische competenties en wetenschappelijk onderzoek. Binnen de opleidingsprofielen mist de commissie een expliciet leerresultaat of deelleerresultaat omtrent internationalisering, aangezien de commissie het belangrijk vindt dat ook de studenten de internationale ontwikkelingen in deze studiegebieden moeten kennen en opvolgen.

De commissie heeft tijdens de gesprekken gemerkt dat de studenten de leerresultaten en vormingsdoelen kennen, al kan de gedragenheid nog verbeterd worden. De leerresultaten en vormingsdoelen zijn voor de studenten terug te vinden in de **ECTS-fiches**. Een kanttekening die de commissie daarbij maakt, is dat de invulling van de ECTS-fiches per opleidingsonderdeel momenteel nogal willekeurig gebeurt. Er bestaat verschil in de gedetailleerdheid van de ECTS-fiches, aangezien de docenten het uitschrijven van de doelstellingen en criteria elk voor hun eigen opleidingsonderdeel doen. De Permanente Onderwijscommissie (POC) zou hierover nog meer kunnen waken, aangezien de POC periodiek de ECTS-fiches goedkeurt. Positief is dat zowel alumni als werkveldpartners betrokken werden bij de totstandkoming van de leerresultaten. Zij werden aan de hand van focusgesprekken bevraagd en vonden het beoogd eindniveau zoals dat in de leerresultaten en vormingsdoelen geformuleerd staat, herkenbaar.

De KU Leuven profileert zich volgens de commissie met deze bachelor- en masteropleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen in Vlaanderen op een dubbele manier. Enerzijds streven deze opleidingen zowel klinische expertise als een **gevorderd theoretisch niveau** na bij hun studenten. Met die theoretische basis onderscheiden ze zich van de professionele bacheloropleidingen in de logopedie en audiologie aan de hogescholen. Anderzijds kiest de KU Leuven zeer bewust voor een **generalistische bachelor- en masteropleiding** waarin men de logopedische en audiologische wetenschappen tot het eind van de master combineert. Deze doorgedreven combinatie in een academische opleiding is uniek in Vlaanderen. Tijdens de visitatiegesprekken heeft de commissie gemerkt dat de betrokkenen deze combinatie als een pluspunt beschouwen. De commissie ziet eveneens in dat het samengaan van logopedische en

audiologische wetenschappen een meerwaarde kan vormen in de verbreding. Hoewel de opleiding in het algemeen de lat voor wetenschappelijke vaardigheden op de juiste hoogte legt voor een master, impliceert de keuze voor een brede master in de ogen van de commissie echter ook dat de wetenschappelijke verdieping in de beide domeinen begrensd is.

De commissie heeft vernomen dat de opleiding mede om die reden een **tweejarig masterprogramma** wenst uit te bouwen. Samen met de masteropleiding aan de Universiteit Gent is daarvoor reeds een gezamenlijke aanvraag bij de Vlaamse Regering ingediend. In eerste instantie werden in 2012 generiek alle toenmalige aanvragen voor tweejarige masteropleidingen in Vlaanderen geweigerd. Het kader voor deze studieduurverlenging van de Vlaamse eenjarige masters zal echter opnieuw bekeken worden, waarna de opleidingen een nieuwe aanvraag zullen indienen. De commissie heeft de aanvraag voor de master Logopedische en Audiologische wetenschappen van de KU Leuven kunnen inkijken en vindt de plannen veelbelovend. De commissie is voorstander van de tweejarige master, aangezien ze ervan overtuigd is dat er nog veel mogelijkheden zijn om de master verder uit te bouwen. Zo zou een studieduurverlenging het masterprogramma een zelfstandiger karakter kunnen geven, waar de Vlaamse masteropleidingen LAW nu volgens de commissie ervoor moeten zorgen dat ze zichzelf niet percipiëren als een vanzelfsprekend aanvullend jaar na de bacheloropleiding. De cesuur tussen bachelor en master verdient aandacht, conform de doelstellingen van de Bolognaverklaring. Indien de tweejarige master goedgekeurd wordt, pleit de commissie voor meer aandacht voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Bovendien biedt een tweejarige master volgens de commissie meer kansen op het vlak van internationalisering.

Globaal genomen vindt de commissie dat de bachelor- en masteropleiding beide voldoen aan de criteria omtrent het beoogd eindniveau. De generalistische visie op de bacheloropleiding en de erg complete benadering voor het beoogd eindniveau van de bachelor verdienen een positieve afweging. Wat de doelstellingen van de masteropleiding betreft, kan de aandacht voor wetenschappelijk onderzoek in beide studiegebieden nog uitgebreid worden volgens de commissie, al beseft de commissie dat het eenjarig programma momenteel verdere verdieping verhindert.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de academische bacheloropleiding en van de masteropleiding als voldoende.

De commissie heeft aan de hand van de matrices in de curriculum mappings vastgesteld dat de beoogde leerresultaten geïmplementeerd zijn in de onderwijsprogramma's. Voor elk opleidingsonderdeel is het duidelijk welke doelen beoogd worden in de ECTS-fiches.

De eerste twee **bachelorjaren** zijn vrij theoretisch opgebouwd. In de eerste bachelorfase krijgen de studenten een aantal basiswetenschappen zoals taalkunde, natuurkunde, psychologie, (ortho) pedagogiek, wijsbegeerte en ethiek, biomedische wetenschappen en statistiek. De commissie waardeert de aandacht voor deze ondersteunende opleidingsonderdelen en de omvang van het statistiekonderwijs. In de tweede fase volgen opleidingsonderdelen omtrent normale verbale communicatie, waarin de bachelorstudenten zich verdiepen in normale taal, spraak, stem en gehoor. Pas in de derde bachelorfase komen de logopedische en audiologische stoornissen aan bod, met uitzondering van het opleidingsonderdeel Articulatiestoornissen dat in de tweede bachelor opgenomen is. Elk opleidingsonderdeel over de stoornissen bevat een theoretische component en een praktijkgedeelte. De commissie vindt de generalistische basis vanaf het eerste bachelorjaar een logische keuze: de studenten krijgen een relevant theoretisch kader mee.

Belangrijk is daarnaast ook de voorbereiding op het beroep als klinisch therapeut. De commissie is dan ook tevreden over de aandacht in de opleiding voor de ontwikkeling van **vaardigheden**. Doorheen het hele bachelorcurriculum trainen de studenten hun vaardigheden op het vlak van: eigen stem en spraak, perceptieve training, onderzoeksgericht computergebruik en onderzoeksvaardigheden, sociaal communicatieve vaardigheden. Toch wil de commissie de opleiding ook vragen om de eerstejaars al meer te laten kennismaken met de reële beroepspraktijk van logopedisten en audiologen, bijvoorbeeld via een korte observatiestage of een locatiebezoek. De studenten gaven tijdens de gesprekken aan dat ze pas laat in contact komen met de eigenlijke corebusiness van de opleiding: namelijk de logopedische en audiologische pathologie, diagnostiek en therapie bij de verschillende patiëntenpopulaties. De effectieve praktijkstage zit immers pas geprogrammeerd in het masterjaar. De opleiding voorziet weliswaar in de derde bachelorfase al een observatiestage, die de laatste jaren

nog geoptimaliseerd werd. De **observatiestage** omvat 180 uren (7 ECTS) en wordt verspreid over meerdere settings. Elke derdejaars student heeft een logopedische en audiologische observatiestage. Die situeert zich enerzijds intern binnen UZ leven in het Multidisciplinair Universitair Centrum voor Logopedie en Audiologie (MUCLA) op campus Pellenberg, Gasthuisberg en St. Raphaël en omvat respectievelijk twee halve dagen of één halve dag voor logopedie en audiologie. Anderzijds regelen de studenten zelf een externe stage in een ziekenhuis, revalidatiecentrum, zelfstandige praktijk en/of school voor buitengewoon onderwijs. Voor logopedie omvat die externe stage veertig uren en voor audiologie vier uren. De commissie heeft begrepen dat de studenten geen specifieke ruimte krijgen in het programma om hun observatiestage te volgen. Zij plannen die uren in tijdens weekends, in de vakantieperiodes of zij missen er lessen voor. Dat keurt de commissie niet goed. Ze beveelt aan dat de opleiding ook voor de observatiestage tijd afbakt in het jaarschema.

In het eenjarige **masterprogramma** verdiepen de studenten zich verder in zowel logopedische als audiologische stoomissen, voltooien ze hun praktijkstage (17 ECTS) en werken ze een masterproef (18 ECTS) uit. Naast een gemeenschappelijk gedeelte in het curriculum kunnen de studenten een aantal specialiserende logopedische en/of audiologische keuzeopleidingsonderdelen (12 ECTS) selecteren. Ook heeft de masteropleiding op vraag van de vorige visitatiecommissie in het programma een keuzeblok (8 ECTS) voorzien, waardoor de studenten 2 verbredende opleidingsonderdelen kunnen volgen. Positief is de invoer van het opleidingsonderdeel 'Organisatie van de gezondheidszorg en het onderwijs op gebied van de logopedie en audiologie', aangezien studenten op die manier aan de hand van informatie over de beroepssector en arbeidsrecht al enigszins voorbereid worden op hun uitstroom naar het beroepenveld.

Die voorbereiding op het werkveld zit uiteraard ook in de effectieve **praktijkstage** (17 ECTS), die geprogrammeerd is in het masterjaar. De studenten kunnen kiezen of ze één lange stage volgen of twee kortere stages op een verschillende stageplaats lopen. In het kader van de stage houden de studenten een stageboek bij waarin ze verschillende opdrachten en casussen uitwerken. Het totale stagepakket omvat 600 uren en situeert zich in ieder geval binnen een logopedische setting, zodat het programma voldoet aan de wettelijke vereisten voor het bekomen van de erkenning als logopedist door het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV). De studenten die audioloog willen worden, kunnen na de master zich nog verder specialiseren via het postgraduaat Audiologie en

hoortoestelaanpassing met een bijhorende stage. Dit is een gevolg van de keuze voor de combinatie van zowel logopedische als audiologische wetenschappen in de master. Indien de master tweejarig zou worden, wenst de opleiding dit postgraduaat te integreren in de master. De commissie ondersteunt dit streven van de opleiding. Ze vindt het enerzijds jammer dat de studenten LAW in de master geen langdurige praktijkstage kunnen volgen binnen de audiologie, maar ze heeft anderzijds geconstateerd dat de studenten tijdens de practica de relevante competenties kunnen ontwikkelen. De studenten zijn tevreden over de ervaring die ze opdoen tijdens de stage en geven aan dat de organisatie van de stage vlot verloopt. De commissie ondersteunt de vraag van de studenten om nog meer persoonlijke feedback en terugkoppeling te voorzien. De commissie vindt het positief dat de opleiding de kwaliteit van de stageplaatsen evalueert aan de hand van de ABC-bevraging bij de studenten: Aanbod van leerervaringen en kansen tot zelfontplooiing' (A), 'Begeleiding en feedback op de werkvloer' (B) en 'Context van de stageplaats' (C).

Voor de **masterproef** voeren de studenten zelf aan de hand van een vraagstelling en een literatuurstudie een wetenschappelijk onderzoek of deelonderzoek uit, waarover ze rapporteren in een paper. De studenten beschikken over een handleiding waarin onder meer de criteria voor de masterproef vermeld zijn. De masterproef bestaat in principe uit een literatuurgedeelte en een onderzoeksgedeelte. De commissie apprecieert dat de studenten via de masterproef vaak in aanraking komen met grotere lopende onderzoeksprojecten, waaraan zij een bijdrage kunnen leveren. De commissie benadrukt wel dat het belangrijk is dat de studenten zelfstandig hun eigen deelonderzoek kunnen uitvoeren of dat zij mogelijkheid hebben om een eigen onderwerp voor te stellen. De meeste studenten voeren voor hun masterproef zelf de experimenten uit, tenzij het protocol dat niet toelaat. Sommige masterproeven leiden ook effectief tot een artikel of worden vermeld in grotere wetenschappelijke publicaties. Het is volgens de commissie positief dat de opleiding de masterstudenten betreft bij actueel onderzoek en hun vorderingen voor de masterproef tegelijk van nabij opvolgt. Doorheen dit proces worden ze begeleid door een interne promotor en een copromotor. Tijdens de gesprekken hebben de alumni bevestigd dat zij tevreden zijn over de frequentie van de begeleiding, al heeft elke student daar individueel ook een verantwoordelijkheid in. De commissie heeft begrepen dat de studenten reeds bij de start van het derde bachelorjaar uit een lijst een onderwerp voor hun masterproef moeten kiezen, nog voor zij de opleidingsonderdelen over logopedische en audiologische stoornissen gevolgd hebben. Zo moeten zij in de derde

bachelorfase al starten met het onderzoek van de masterproef. De opleiding benadrukt dat het niet realistisch is om binnen de eenjarige master, die voor 17 studiepunten stage omvat, van de studenten te verwachten dat zij ook een gedegen persoonlijk masterproef uitwerken. Daarom opteert de opleiding ervoor om de studenten in de derde bachelor te laten starten aan het masterproefonderzoek. De studenten geven zelf aan dat het lastig is om zo vroeg al een onderwerp voor de masterproef te selecteren. De commissie keurt deze werkwijze af en pleit voor een striktere cesuur tussen bachelor- en masteropleiding. De huidige aanpak bemoeilijkt het om na de bachelor te heroriënteren. Het is volgens de commissie noodzakelijk om aan een apart te beoordelen bachelorproef te werken. De vorige visitatiecommissie had reeds aanbevolen om een bachelorproef in te voeren. De huidige commissie betreurt het dat de opleiding hieraan geen gevolg heeft gegeven. In het algemeen pleit de commissie voor een betere integratie van het wetenschappelijk onderzoek in alle opleidingsonderdelen van het masterprogramma. Zowel het lopend onderzoek van de professoren en doctorandi als het onderzoek dat binnen het onderzoekscentrum Experimental Oto-rhino-laryngology (ExpORL) gebeurt, kan daarvoor meer benut worden.

De commissie ziet voldoende **samenhang** en logica in het bachelor- en masterprogramma. Het curriculum maakt het mogelijk om een theoretische kader op te bouwen, zonder het vaardigheidsonderwijs uit het oog te verliezen. De studenten en alumni zijn tevreden over hun opleiding en vinden de opleidingsonderdelen in het programma relevant. Desalniettemin heeft de commissie op basis van bovenstaande vaststellingen twee globale opmerkingen, wat de programmastructuur betreft. Ten eerste suggereert de commissie de opleiding om met name de programmering van het **derde bachelorjaar en het masterjaar** te herzien, zodat het bachelorprogramma meer gericht is op de beroepspraktijk en zodat de vroege themabepaling van de masterproef uitgesteld wordt naar de master zelf. Door de praktijkcomponent gedeeltelijk naar de bachelorjaren te verplaatsen, kan er dus ruimte vrijkomen in de master voor de opstart van de masterproef en voor de verdere wetenschappelijke verdieping. De commissie vindt de master op dit moment immers enigszins een verlengde arm van de bachelor. De commissie ziet in dat het eenjarig programma al erg druk bezet is, doordat deze masteropleiding kiest voor een combinatie van logopedische en audiologische wetenschappen. Ze hoopt daarom dat de aanvraag voor de tweejarige master van de opleiding wordt goedgekeurd, zodat de opleiding deze kans kan aangrijpen om het wetenschappelijk karakter van de master verder te versterken.

Ten tweede stelt ze een verschil vast tussen de leerlijn voor de opleidingsonderdelen **Logopedie** en de leerlijn voor de opleidingsonderdelen Audiologie. **Audiologie** volgt een duidelijke leerlijn doorheen de bachelor en master en hierover is de commissie positief. Voor logopedie zijn de opleidingsonderdelen zeker ook relevant, maar het gehele pakket is meer fragmentarisch, zowel qua inhoud als qua structuur. Bovendien constateert ze verschillen wat de verdieping betreft: de audiologische opleidingsonderdelen realiseren meer theoretische diepgang dan de logopedische. Ze vindt het noodzakelijk dat de opleiding in haar masterprogramma een aantal logopedische thema's, zoals neurologische taal-, spraak- en slikstoornissen, sterker gaat implementeren, zodat studenten ook met die stoornissen voldoende in aanraking komen tijdens de masteropleiding.

De commissie vindt de **didactische vormgeving** van deze opleidingen Logopedische en Audiologische wetenschappen degelijk, maar vrij traditioneel. Er worden nog veel hoorcolleges gegeven, die vooral in de bacheloropleiding regelmatig in grote groepen plaatsvinden. Soms worden die basisvakken gedoceerd aan verschillende studentengroepen samen. De studenten LAW volgen bijvoorbeeld voor het opleidingsonderdeel Functie-leer samen les met de studenten Psychologische wetenschappen. In dergelijke lescontexten benadrukt de commissie het belang dat de leerstof en de toetsing zich voldoende blijft richten op de studenten LAW. De studenten vertelden de commissie dat de docenten dat aan de hand van gerichte voorbeelden en casussen zo veel mogelijk trachten te doen, maar dat het nog meer mag gebeuren. Tijdens de gesprekken hebben zowel studenten als alumni ook aangehaald dat zij meer practica willen en dat de practica meer toepassingsgericht worden ingevuld. Momenteel beschrijven de studenten sommige practica iets te veel als een herhaling van de leerstof uit de hoorcolleges. Anderzijds spraken ze zich positief uit over het gebruik van rollenspelen. De studenten zijn vragende partij voor de uitbreiding van dergelijke werkvormen, in de mate van het mogelijke aangevuld met reële patiëntendemonstraties. De commissie ondersteunt dat en vraagt de opleiding om de didactische onderwijsvormen te actualiseren.

Het **studiemateriaal** is volgens de commissie globaal genomen van zeer degelijke kwaliteit en erg uitgebreid. Er wordt ook voldoende gebruikge- maakt van Engelstalige vakliteratuur, zowel in de bachelor als in de master. Toch merkt de commissie op dat sommige cursussen (bijvoorbeeld Neurologische Taal- en spraakstoornissen en Algemene Taalkunde I) enigszins verouderd zijn en dat de aandacht voor wetenschappelijk onderzoek sterker verankerd kan worden in het cursusmateriaal. De studenten en de

docenten beschikken over Toledo als digitale leeromgeving. De commissie is van mening dat Toledo overzichtelijk is opgebouwd en actief gebruikt wordt in het kader van informatieverbreiding. In het bijzonder vond de commissie de invulling op Toledo van het opleidingsonderdeel Functieleer een voorbeeld. Meer en meer worden er ook andere digitale onderwijstools gebruikt en ontwikkeld. Positief vond de commissie het gebruik van de simulatiesoftware Audtutor, waarmee studenten zelf leren een hoortest af te nemen. Ook was de commissie enthousiast over de LapTop-applicatie die de opleiding zelf ontworpen heeft voor het oefenen van de perceptieve vaardigheden. Aan de hand van deze digitale applicatie maken studenten op Toledo formatieve oefensessies. De betrokken docenten volgen op of de student hun 'targets' behalen. De opleiding plant daarnaast meer visueel materiaal te ontwikkelen, zodat studenten naast hun observatiestages ook kunnen leren aan de hand van didactische filmpjes. De commissie moedigt de opleiding aan om verder aan de slag te gaan met innovatieve leermiddelen.

De **personeelsbezetting** volstaat om de kwaliteit van het onderwijsproces te kunnen garanderen, hoewel dat niet evident is gezien de stijgende studentenaantallen. Sinds 2010 is er 2 VTE bijgekomen voor de opleidingen LAW, waardoor de opleiding in totaal over 7 VTE beschikt. De volgende prioriteit ligt volgens de opleiding bij de uitbreiding van het assisterend academisch personeel (AAP), zodat de studenten tijdens de practica op meer begeleiding kunnen rekenen. De commissie ondersteunt die plannen en vraagt de opleiding daarnaast om te onderzoeken op welke manier de AAP-leden een vaste aanstelling kunnen verkrijgen. Ze heeft immers uit de gesprekken begrepen dat deze waardevolle krachten maar maximum 6 jaar binnen dit statuut kunnen werken voor de opleiding. De commissie betreurt dat, aangezien er op die manier de opgebouwde expertise binnen de praktijkbegeleiding steeds opnieuw – gedeeltelijk – verloren gaat.

De studenten krijgen les van zowel docenten verbonden aan de opleidingen LAW als van docenten uit andere departementen en faculteiten, voornamelijk voor de basisvakken. De commissie stelt vast dat het personeel daardoor redelijk groot is, uitgedrukt in aantallen: er zijn in totaal respectievelijk 39 ZAP-leden (bachelor) of 26 ZAP-leden (master), 8 AAP-leden en 18 BAP-leden, die samen de opleidingen LAW invullen. Het is volgens de commissie belangrijk om al deze docenten actief te betrekken bij de opleidingen LAW. Het stelt haar gerust dat de **Permanente onderwijscommissie** (POC) veel belang hecht aan onderling overleg en dat ook enkele docenten van buiten de opleidingen LAW systematisch de POC-vergaderingen

bijwonen. Wat de **didactische professionalisering** betreft, heeft de commissie gemerkt dat de opleiding kan rekenen op en ook effectief gebruikmaakt van een breed aanbod van onderwijsondersteunende bijscholingen vanuit de centrale diensten van de faculteit en de universiteit.

De commissie is ervan overtuigd dat de opleiding over de juiste **vakinhoudelijke deskundigheden** beschikt op basis van de documenten die zij bestudeerd heeft. Ze vindt het desalniettemin positief en wenselijk dat de opleiding haar team wil uitbreiden met een deskundige op het vlak van neurologische spraak- en taalstoornissen, aangezien zij de aandacht voor neurologische taal- en spraakstoornissen zelf nog ziet als een knelpunt in het curriculum. Aangezien er een vacature openstond ten tijde van de visitatie, heeft de commissie er vertrouwen in dat er voor deze deskundigheid snel een aanvulling zal zijn binnen het onderwijzend personeel. Het is een meerwaarde dat de meeste professoren binnen de vakgebieden Logopedie en Audiologie ook nog een opdracht uitoefenen binnen het multidisciplinair universitair centrum voor logopedie en audiologie (MUCLA) of de Neus-, Keel- en Oorafdeling (NKO) van het UZLeuven. Daarnaast schakelt de opleiding logopedisten uit de beroepspraktijk in voor de praktijkcomponent in het programma. Voor sommige opleidingsonderdelen doet men beroep op buitenlandse docenten of gastsprekers uit onder meer Nederland, Zwitserland en Duitsland. Docenten nemen regelmatig deel aan internationale congressen, waar ze tevens hun eigen onderzoek kunnen presenteren. Toch wil de commissie de uitgaande internationale mobiliteit nog aanmoedigen, met name voor de docenten Logopedie.

Zowel in de bachelor- als in de masteropleiding is de internationalisering op vlak van **ingaaende en uitgaande mobiliteit** ook bij studenten momenteel eerder zwak. In 2012–2013 deden 13 studenten een internationale ervaring op, hetzij in het kader van een semestriële uitwisseling in de bachelor (2), hetzij in het kader van een buitenlandse stage tijdens de master (11). De opleidingen geven dit zelf aan als een aandachtspunt waaraan wel bewust belang wordt gehecht. De opleidingen LAW trachten reeds in samenwerking met de faculteit een pakket van Engelstalige opleidingsonderdelen te bundelen als lesaanbod voor het aantrekken van buitenlandse studenten. Ook bieden ze verschillende locaties aan voor vertrekkende studenten, maar niet alle plaatsen worden ingevuld. Concreet ligt de moeilijkheid bij de logopedische vakken en stage, die voortgaan op de Nederlandse spraak en taal. Dat trekt amper buitenlandse studenten aan, maar andersom zijn weinig studenten bereid om in het kader van een Erasmusprogramma of een logopedische stage naar het buitenland te gaan. Bovendien kiezen de

studenten in de master een logopedische stage om door RIZIV erkend te worden als logopedist. Wie nadien het postgraduaat Audiologie en hoor-toestelaanpassing volgt, kiest wel vaker voor een buitenlandse stage. De commissie ziet ook het late aanbod van de vakgerichte logopedische en audiologische opleidingsonderdelen in de derde bachelor als een reden waarom studenten dan liever niet naar het buitenland vertrekken. Daarom verwijst ze hier opnieuw naar haar eerdere aanbeveling om de derde bachelor te herorganiseren. De commissie stimuleert de opleidingen om te blijven investeren in de studentenmobiliteit.

De commissie heeft in functie van de visitatie het doorstroomrendement van de opleidingen bestudeerd en is hierover globaal genomen tevreden. De bacheloropleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen kent een eerder hoge **drop-out** na het eerste bachelorjaar. De laatste jaren haken gemiddeld 35,9% van de eerstejaars vroegtijdig af. In de volgende trajectjaren neemt de drop-out aanzienlijk af en is de slaagkans erg groot. Het studierendement voor de volledige bachelor komt neer op een gemiddelde van 82,6% en voor de master op een gemiddelde van 96,4%. De commissie heeft uit de gesprekken begrepen dat die drop-out bij starters gelieerd is aan de erg **diverse instroom** in de opleiding: niet alle vooropleidingen bereiden studenten even goed voor op deze universitaire opleiding. De opleiding maakt er daarom actief werk van om op infodagen de geïnteresseerde scholieren duidelijk te informeren over de doelstellingen en de zwaarte van het bachelorprogramma. Daarnaast neemt de opleiding veel initiatief om de doorstroom van haar studenten in goede banen te leiden en volgt ze het doorstroomrendement aandachtig op. De commissie is erg positief over de laagdrempelige studiebegeleiding. De commissie waardeert dat de opleiding voor een aantal opleidingsonderdelen monitoraten organiseert. Op die manier kunnen de studenten die de leerstof niet meteen begrijpen of die een minder evidente vooropleiding genoten, eventuele tekorten bijbenen. De commissie heeft uit het gesprek met studenten begrepen dat de monitoraten als zeer nuttig ervaren worden en snel volgeboekt zijn. Dat is bijvoorbeeld het geval voor het opleidingsonderdeel Golven en Geluid, dat gezien de zware fysica voor veel studenten een uitdaging vormt. Uit de tweejaarlijkse Evalopbevraging en de Kondorbevraging blijkt dat de studenten de **studiebelasting** van de opleidingen LAW globaal genomen aanvaardbaar vinden. Voor bepaalde opleidingsonderdelen (Natuurkunde; Golven en geluid) heeft men na opmerkingen van studentenvertegenwoordigers in de POC reeds actie ondernomen om de hoge studietijd bij te sturen.

De faculteit Geneeskunde situeert zich op de campus Gasthuisberg, waar verschillende opleidingen van de KU Leuven gehuisvest zijn en samen gebruikmaken van de **infrastructuur van Onderwijs en Navorsing II**. De studenten LAW krijgen er les in de auditoria en in lokalen voor seminaries en practica, voorzien van moderne audiovisuele voorzieningen. De centrale Biomedische bibliotheek bevat volgens de commissie de relevante papieren en digitale naslagwerken en databanken. De commissie vindt het positief dat de bibliotheek met de tijd mee evolueert en ook als een interactief studielandschap fungeert. Daarnaast beschikken de opleidingen LAW over een beperkte eigen vakbibliotheek en enkele vakspecifieke ruimtes voor – met name audiologisch – onderzoek, zoals onder meer akoestische audiocabines en observatielokalen. Studenten mogen gebruikmaken van deze infrastructuur en het diagnostisch en therapeutisch materiaal in het kader van practica, stage of masterproef. De commissie heeft begrepen dat er bouwplannen gepland zijn op de campus, om meer capaciteit te creëren voor een eigen vaardigheidscentrum.

De commissie heeft geconstateerd dat de opleidingen initiatieven nemen in het kader van hun interne **kwaliteitszorg**. Daarvoor kunnen zij ook rekenen op meetinstrumenten en ondersteuning vanuit de centrale diensten. Er worden verschillende bevestigingen georganiseerd bij zowel personeel, studenten als alumni. De commissie vindt de hoge respons bij de studentenbevestigingen opmerkelijk en waardeert dat de opleidingen hun studenten actief motiveren om de enquêtes in te vullen. De geanalyseerde resultaten leiden vervolgens tot verbeterpunten. Bovendien wordt er tussen twee visitaties een balansmoment opgemaakt, waarbij de opleidingen in gesprek gaan met een extern panel om vier jaar na de laatste visitatie de stand van zaken te evalueren. De opleidingen hebben eveneens gevolg gegeven aan verschillende aanbevelingen in het vorige visitatierapport (invoer observatiestages, aanbod keuzeonderdelen in master, studietijd, personeelsuitbreiding). De commissie hoopt dat de opleidingen ook in de toekomst blijven werken aan de kwaliteit van hun onderwijs. Hoewel de commissie uit het zelfevaluatierapport en de gesprekken begrepen heeft dat de opleiding voorlopig geen grondige curriculumherzieningen of innovaties nodig acht, wil ze de opleiding sterk aanmoedigen om het programma op de genoemde punten te durven innoveren. Het zelfevaluatierapport was volgens de commissie eerder descriptief en kon meer eigenheid en kritische ingesteldheid bevatten.

De commissie heeft op basis van bovenstaande bevindingen geconcludeerd dat het onderwijsproces het voor de bachelor- en masterstudenten

LAW mogelijk maakt om de beoogde leerresultaten te realiseren. Wat betreft de inhoud en de vormgeving van de programma's, raadt de commissie aan om de indeling van de curricula te herbekijken, zodat enerzijds de vakspecifieke opleidingsonderdelen vroeger in het programma aan bod komen en anderzijds de bachelor praktijkgericht wordt en de master wetenschappelijker. Op die manier zal ook de cesuur tussen bachelor en master gegarandeerd kunnen worden. De inhoud van het bachelor- en masterprogramma is van hoog niveau, al moeten de opleidingen erover waken dat ook de logopedische stoornissen breed genoeg aan bod komen in het programma. Zo zal het logopedisch gedeelte in het programma even sterk staan als het audiologisch gedeelte, dat nu al erg solide is. Daarnaast is de commissie globaal genomen tevreden met de personeelsbezetting, zowel kwantitatief als kwalitatief. Ze hoopt dat de opleidingen de geformuleerde suggesties op dit vlak ter harte zal nemen. De opleiding doet haar best voor internationalisering, maar heeft hierin nog een weg af te leggen en kan zowel de studenten- als de docentenmobiliteit nog sterker aanmoedigen. De opleidingsspecifieke voorzieningen beantwoorden aan de criteria. De drop-out na het eerste jaar buiten beschouwing gelaten, is het doorstroomrendement hoog, waaruit de commissie afleidt dat de opleidingen LAW een samenhangende onderwijsleeromgeving kunnen borgen. Dat blijkt ten slotte ook uit de aanwezigheid van een interne kwaliteitszorgcyclus. De commissie moedigt de opleidingen LAW aan om te blijven evalueren en evolueren.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de academische bacheloropleiding en de masteropleiding als voldoende.

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van beoordeling, toetsing en examinering. Via de curriculum mappings en de ECTS-fiches kreeg de commissie zicht op de relatie tussen de leerresultaten, vormingsdoelen en de evaluatievormen.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding haar toetsing heeft afgestemd op het facultair **toetsbeleid** dat zelf voortgaat op de principes van het toetsbeleid aan de KU Leuven. Het toetsbeleid hecht belang aan zowel een formatieve als een summatieve toetsing. De commissie bevestigt dat beide vormen geïmplementeerd zijn in de toetsing op opleidingsniveau. De opleidingen LAW voorzien naast de summatieve examenperiodes ook formatieve evaluaties via tussentijdse toetsen en digitale leerpaden

(bijvoorbeeld via de LapTop-applicatie). Vooral in de eerste bachelor kunnen studenten aan de hand van de tussentijdse toetsen al inschatten hoe goed ze de leerstof verwerkt hebben. Voor het opleidingsonderdeel Natuurkunde organiseert de opleiding een representatief profexamen.

Uit de bestudeerde examens, leidt de commissie af dat er **variatie** is in de examenvormen en in de examenvragen. De bachelor heeft voornamelijk schriftelijke examens en sporadisch ook mondelinge examens. Er wordt afgewisseld tussen onder meer open- en geslotenboekvragen, multiple choice, take-home examens en verslagen. Ook de vaardigheden worden getoetst via bijvoorbeeld stem- en articulatie-tests, een fonetogram en presentaties. De screening voor Eigen stem en spraak vindt pas plaats in het tweede bachelorjaar, zodat studenten zelf al fonetische verschillen kunnen horen en vlotter kunnen bijsturen. De commissie is voorstander van een zo vroeg mogelijke screening, zodat startende studenten in de opleiding wanneer nodig zich snel kunnen heroriënteren. In de master ligt het aandeel mondelinge examens iets hoger en maakt men ook meer gebruik van self en peer assessment.

De docenten stellen individueel of in **didactisch team** een examen op, dat wordt voorgelegd aan de **permanente onderwijscommissie**. Ook worden de slaagcijfers per opleidingsonderdeel systematisch opgevolgd en gemonitord. De commissie staat achter die werkwijze, maar vraagt ook om er vanuit de POC over te waken dat alle examens zich richten op de opleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen. Ze heeft immers uit de gesprekken begrepen dat de toetsing van een opleidingsonderdeel zoals Functie-leer niet differentieert in functie van de studentengroepen, hoewel de doelstellingen van een dergelijk vak bijvoorbeeld voor de studenten Psychologie toch anders zijn dan voor de studenten LAW. De commissie begrijpt ten slotte de keuze voor multiple choice vanuit praktische redenen zoals groeps-grootte, maar beveelt aan om het aantal meerkeuze-examens zo veel mogelijk te beperken, zeker in de masterfase. In het algemeen is de commissie tevreden over de validiteit en de betrouwbaarheid van de toetsing.

De toetsing verloopt ook **transparant**. Het onderwijs- en examenreglement (OER) wordt in een informatiesessie aan het begin van het eerste bachelorjaar door de ombuds toegelicht aan de studenten, zodat zij hun rechten en plichten omtrent de examenregeling kennen. In de latere jaren voorziet de opleiding een gelijkaardige FAQ-sessie. De studenten krijgen al bij de start van elk academiejaar hun individueel examenrooster. Ze kennen

via de ECTS-fiches per opleidingsonderdeel de criteria en kunnen achteraf op afspraak het examen inkijken en feedback vragen. Bovendien kunnen de studenten via hun vertegenwoordiging in de permanente onderwijscommissie hun mening en opmerkingen geven over de evaluatie.

Wat de eindcompetenties van de bacheloropleiding betreft, betreft de commissie het dat de opleiding geen participatiestage voorziet aan de hand waarvan de studenten de vakspecifieke vaardigheden kunnen aanleren voor de latere beroepspraktijk. Aan het einde van de bacheloropleiding hebben de studenten volgens de commissie weinig praktijkervaring. Het is voor de commissie dan ook niet helemaal duidelijk hoe de opleiding het behalen van DLR 9 voor de bachelorstudenten kan borgen. Het "autonoom handelen in een logopedische en audiologische context en hier ook medeverantwoordelijkheid voor dragen", blijft immers beperkt tot de lesactiviteiten in de practica en de observatiestage. Ze beveelt de opleiding om beter aan te tonen hoe het beoogd eindniveau voor DLR 9 gerealiseerd wordt.

De **praktijkstage** in de master wordt op verschillende punten beoordeeld aan de hand van de stageopdracht, werkstukken, presentaties en de effectieve evaluatie van de stage. Dat laatste gebeurt zowel tussentijds als na afloop aan de hand van een standaardformulier. De commissie is tevreden over het hanteren van een dergelijk formulier, al suggereert ze dat de opleiding hierin ook een aantal deelvaardigheden noteert die zeker aan bod moeten zijn gekomen tijdens de stage. Daarin speelt momenteel nog een zekere toevalligheidsgraad mee, afhankelijk van de stageplaats. De stagebegeleider houdt weliswaar geregeld contact met de student en de stagementor om het goede verloop op te volgen. Hij plant aan het eind van de stage één bezoek op de stageplaats. De commissie heeft er vertrouwen in dat er bij problemen snel kan worden bijgestuurd. Ze wil samen met de opleiding het belang van een tijdige site visit onderschrijven, aangezien ze begrepen heeft dat de faculteit hierin mogelijk verandering wil brengen. De opleiding is immers eindverantwoordelijk over de beoordeling van de studenten en draagt hierin een rol ten opzichte van de stageplaats.

Zoals vermeld, merkt de commissie op dat de wetenschappelijke verdieping in de opleidingen LAW enigszins begrensd is, gezien de doorgedreven combinatie van Logopedie en Audiologie in het curriculum. Vooral voor de logopedische opleidingsonderdelen heeft de commissie twijfels of DLR 7 (omtrent vakinhoudelijke wetenschappelijke verdieping) in de bachelor, maar ook in de master voldoende geborgd is. Voor het audiologisch studiedomein is de commissie wel tevreden over de bereikte wetenschappelijke

diepgang. Voor het logopedisch studiedomein verdient dit echter aandacht. De commissie merkt ten slotte op dat het invoeren van een bachelorproef (cf. GKW 2) de beoordeling van DLR 7 voor de bachelor transparanter kan maken. De **masterproeven** die de commissie gelezen heeft, zijn echter globaal genomen op niveau. De literatuurstudies zijn goed opgesteld volgens de commissie. Ze apprecieert het wanneer er aan de literatuurstudie een duidelijke onderzoeksopzet wordt gekoppeld, die verband houdt met een actueel logopedisch of audiologisch thema. Daarom vindt de commissie dat loutere literatuurstudies vermeden moeten worden. De commissie heeft ook begrepen dat de meeste studenten veelvuldig gebruikmaken van de contacturen met hun promotor en dat de feedback doorgaans goed georganiseerd is. Ze stelt echter verschillen vast in het gerealiseerd niveau, met name op het vlak van statistiek en methodologie. Deze verschillen leert ze gedeeltelijk ook aan de kwaliteit van de masterproefbegeleiding. De commissie raadt de opleiding aan om meer richtlijnen vast te leggen omtrent de masterproefbegeleiding, aangezien momenteel de frequentie van opvolging nog docent- en studentafhankelijk is. Hoewel de eindscores niet altijd inzichtelijk zijn voor de commissie, aangezien zij enkel het definitief product kan bekijken, vindt ze het positief dat de beoordeling van de masterproef opgedeeld wordt: er is aandacht voor zowel proces (op 20), product (op 20) als presentatie (op 10). Net zoals bij de stage, hanteert de opleiding hiervoor een standaardformulier. Naast de promotor en de copromotor die het proces hebben gevolgd, worden ook twee juryleden betrokken bij de beoordeling van het product en de presentatie. De masterproefcommissie bestaat zo altijd minstens uit vier leden. Als de masterproef door meerdere studenten tot stand is gekomen, kan er gedifferentieerd worden in de score. Plagiaat wordt bij steekproef gecontroleerd via de TurnItIn-software van de KU Leuven.

De commissie heeft vastgesteld dat er op de **arbeidsmarkt** vraag bestaat naar generalistisch opgeleide logopedisten en audiologen, die zowel een achtergrond in logopedische als in audiologische wetenschappen hebben. Het afnemend werkveld is met name tevreden over de **evidence based aanpak en het inzicht** dat deze logopedisten en audiologen bezitten. Ook de aandacht voor **levenslang leren** valt positief op. De meeste alumni vinden dan ook snel werk na het behalen van hun diploma. Ongeveer een vijfde volgt na de master ook nog het postgraduaat Audiologie en hoortoestelaanpassing. De commissie is zeer tevreden over de werkgelegenheid voor de afgestudeerden. De commissie heeft echter begrepen dat er in een beroepspraktijk als logopedist geen verschillende verloning mogelijk is voor de master in de Logopedische en Audiologische wetenschap-

pen ten opzichte van de professionele bachelors. Ze vindt dat, samen met de opleiding, spijtig, aangezien de meerwaarde van deze masters nu niet gevaloriseerd wordt.

De commissie betreurt enigszins dat deze opleiding vooral een uitstroom heeft naar de therapeutische beroepen en dat weinig studenten kiezen voor een onderzoekscarrière, ondanks hun goede leerresultaten. Doctoraten situeren zich bovendien vaker binnen het audiologische domein. Uit de gesprekken met de studenten bleek dat zij vragende partij zijn om aan het einde van de masteropleiding wat meer uitleg te krijgen over de mogelijkheden om te doctoreren. Tegelijk werd er gevraagd naar een infosessie over de opstart van een zelfstandige praktijk. De commissie ondersteunt beide vragen, zodat de alumni de juiste informatie bezitten om een bewuste keuze te kunnen maken voor een carrière als therapeut of wetenschapper.

Het gerealiseerde niveau blijkt tot slot ook uit het **diplomarendement**. Voor de bacheloropleiding behaalde tussen 2006–2009 46% van de instroomcohorte het diploma binnen de voorziene drie jaar. Voor de uitstroomcohorte bedroeg datzelfde cijfer 79,1%. Na een studieduur van vier jaar kwamen daar nog respectievelijk 12,7% en 20,4% bij. In de master ligt het rendement nog hoger en studeert 87,2% van de instroomcohorte na één jaar af en 9,7% na twee jaar. Bij de uitstroomcohorte liggen die cijfers voor de master ongeveer gelijk met respectievelijk 87,6% en 10,2%. Wanneer de studieduur verlengd wordt, is dat vaak omdat studenten de opleidingsonderdelen liever spreiden, zodat ze meer tijd kunnen besteden aan de stage en de masterproef in het masterjaar. De commissie is tevreden over dit rendement, maar ook over de manier waarop de opleidingen LAW aan de KU Leuven deze gegevens opvolgen.

Globaal genomen beoordeelt de commissie het gerealiseerde niveau van de bachelor- en de masteropleiding als voldoende. Ze vindt het geïmplementeerde toetsbeleid met aandacht voor transparantie en kwaliteitscontrole efficiënt en valide. Daarnaast is ze tevreden over het rendement en de arbeidskansen van de gediplomeerden. Toch heeft ze ook vragen over het gerealiseerd niveau voor de praktijkcomponent (DLR 9) in de bachelor en de wetenschappelijke verdieping (DLR 7) binnen het logopedisch studiedomein, in zowel de bachelor- als de masteropleiding. Het stelt haar gerust dat de masterproeven voldoen aan de verwachtingen en het beoogde niveau, maar ook op dat vlak ziet de commissie nog ruimte voor verbetering.

Integraal eindoordeel van de commissie

Academische bachelor

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de academische **bacheloropleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen**, conform de beslisregels, voldoende.

Master

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	V
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	V
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als voldoende wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als voldoende en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de **masteropleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen**, conform de beslisregels, voldoende.

Uit de reactie van de opleiding op de eerste terugmelding heeft de commissie vernomen dat de opleiding op basis van de aanbevelingen in het rapport reeds verbeteracties heeft opgestart.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Leg in de beoogde leerresultaten voor de masteropleiding meer nadruk op de wetenschappelijke verdieping en de toepassing van onderzoek.
- Formuleer in het opleidingsprofiel ook een leerresultaat of een deelleerresultaat dat de internationalisering centraal stelt.
- Breng meer uniformiteit in de ECTS-fiches en laat de Permanente Onderwijscommissie (POC) hier strenger over waken.
- Waak strenger over de cesuur tussen de bachelor- en de masteropleiding.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Tracht de studenten vanaf de eerste bachelorfase in contact te brengen met de beroepspraktijk via bijvoorbeeld korte observatiestages of locatiebezoeken. Voorzie tijd in het jaarschema voor de observatiestage, zodat de studenten hiervoor geen lessen of vrije tijd moeten inruilen.
- Herbekijk het programma van de derde bachelorfase en de master, zodat de onderwerpkeuze en de opstart van de masterproef naar de master verzet kan worden en zodat de praktijkcomponent als ook een bachelorproef in de bachelor aan bod komt. Neem bij een dergelijke herziening van de curricula ook initiatieven om het wetenschappelijk karakter van de master te versterken en het onderzoek meer te integreren in het onderwijs.
- Versterk de samenhang tussen de logopedische opleidingsonderdelen en waak erover dat de studenten zowel in theorie als in praktijk de verschillende logopedische stroomissen leren kennen.
- Durf de didactische werkvormen te innoveren en let erop dat de practica in de eerste plaats toepassingsgericht zijn.
- Bestudeer welke mogelijkheden er zijn om het personeel dat instaat voor de praktijkbegeleiding, een vaste aanstelling te bieden. Tracht eveneens middelen te vinden om meer assisterend academisch personeel aan te werven in functie van een efficiënte en voldoende intensieve praktijkbegeleiding.
- Bevorder de internationale mobiliteit van zowel docenten als studenten.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Organiseer de screening voor Eigen Stem en Spraak zo vroeg mogelijk in het curriculum.
- Stem de vragen in examens van de basiswetenschappen, die aan meerdere studentengroepen gedoceerd worden, meer af op de studenten LAW.
- Beperk de meerkeuze-examens zo veel mogelijk.
- Maak werk van de borging van DLR 9 voor de bachelor en DLR 7 voor zowel bachelor als master.
- Stel richtlijnen op in verband met de masterproefbegeleiding en waak als promotor over de methodologie en de statistiek die in de masterproeven vervat zitten.
- Neem in het beoordelingsformulier van de praktijkstage een aantal deelvaardigheden op die zeker aan bod moeten komen tijdens de stage.
- Organiseer in de masterfase een infosessie over het loopbaanperspectief van de gediplomeerden met uitleg over zowel de opstart van een zelfstandige praktijk als over een eventuele loopbaan als wetenschappelijk onderzoeker.

UNIVERSITEIT GENT

Logopedische en audiologische wetenschappen

SAMENVATTING VISITATIERAPPORT

Een commissie van onafhankelijke experts evalueerde de onderwijskwaliteit van de academische bachelor- en masteropleiding Logopedische en audiologische wetenschappen (LAW) van de Universiteit Gent. De evaluatie vond plaats op 16 en 17 december 2013. Deze samenvatting van die momentopname vat de belangrijkste bevindingen van de visitatiecommissie samen.

Profilering

Vijf gedetailleerde leerresultatenblokken

Deze academische bachelor- en masteropleiding binnen het studiegebied van sociale gezondheidswetenschappen maken deel uit van de faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen van de Universiteit Gent. In 2011–2012 waren er 207 bachelorstudenten en 97 masterstudenten ingeschreven. De opleiding komt tegemoet aan de wettelijke vereisten voor de beroepsuitoefening van logopedisten en audiologen.

De opleiding heeft de leerresultaten die ze voor haar studenten nastreeft gedetailleerd uitgewerkt in vijf leerresultatenblokken:

- Cognitieve leerresultatenblok
- Onderzoekleerresultatenblok
- Communicatieve leerresultatenblok
- Beroepsleerresultatenblok
- Maatschappelijke leerresultatenblok

Keuze tussen Logopedie en Audiologie

De studenten LAW aan de UGent maken na het eerste bachelorjaar de keuze tussen de afstudeerrichting Audiologie en de afstudeerrichting Logopedie, waardoor ze zich in het masterjaar verder kunnen specialiseren in hetzij logopedie, hetzij audiologie. De commissie bevestigt de maatschappelijke relevantie van beide afstudeerrichtingen. Ze apprecieert dat de opleiding daarover een duidelijke visie heeft.

Aanvraag voor tweejarige masteropleiding

De commissie ziet de meerwaarde in van een tweejarige master in de opleidingen LAW. De studieduurverlenging kan de masteropleiding een zelfstandiger karakter geven, waarbinnen men meer ruimte kan voorzien voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en internationalisering.

Programma

Aandacht voor het vak van bij de start

Doorheen het bachelor- (180 ECTS) en het masterprogramma (60 ECTS) lopen een aantal leerlijnen in functie van het opleidingsprofiel: algemene basiskennis, specifieke logopedische/audiologische kennis, creatieve onderzoeker, communicatieve participant, algemene professionalisering, specifiek logopedische en audiologische professionalisering en maatschappelijke integratie. Die leerlijnen garanderen de samenhang in het curriculum. De commissie waardeert daarbij enerzijds de vakspecifieke invulling van beide afstudeerrichtingen vanaf de eerste bachelor en anderzijds de kruisbestuiving tussen beide domeinen in het programma.

Innoverend programma

Hoewel uit de visitatie enkele aandachtspunten opdoken, zoals het beperkte statistiekonderwijs en de hoge studielast in de derde bachelor, werd duidelijk dat de opleiding daarvoor reeds gerichte verbeteracties aan het ondernemen was. Ook de geplande programmawijzigingen voor 2014–2015 tonen volgens de commissie aan dat de opleiding het programma gericht blijft innoveren en optimaliseren.

Alternatieve werkvormen en actueel studiemateriaal

Naast klassieke hoorcolleges, hanteert de opleiding ook alternatieve werkvormen zoals onder meer rollenspelen, groepswork, debatten en projecten. Het cursusmateriaal voor studenten is actueel en verzorgd. Er is op vraag van de studenten een inhaalbeweging bezig om voor alle opleidingsonderdelen niet enkel powerpointpresentaties, maar ook een reader of handboeken te voorzien.

Stage

Al vanaf het eerste bachelor zijn er korte observatiestages voorzien: de studenten krijgen op die manier meteen zicht op de beroepspraktijk. Tijdens de blokstages van meerdere weken in de derde bachelor wordt observatie gecombineerd met participatie, ter voorbereiding van de volwaardige handelingsstages in de master. In beide afstudeerrichtingen voltooien de studenten 600 uren stage logopedie of audiologie, die men voor het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) bereikt moet hebben om een beroeps erkenning te krijgen.

Masterproef

Als masterproef schrijven de studenten een verhandeling in de vorm van een artikel, gebaseerd op eigen onderzoek. Het is daarbij positief dat de studenten betrokken worden in actuele onderzoeksprojecten, al merkt de commissie op dat er meer aandacht moet zijn voor de methodologie van het onderzoek en de kwaliteit van de masterproef.

Te druk voor studentenmobiliteit

De studentenmobiliteit is momenteel laag: door het drukbezette masterjaar passen veel studenten momenteel voor een buitenlandse ervaring. Er kan volgens de commissie meer gebruik gemaakt worden van het internationale aanbod van de opleiding. Wel zet de opleiding samen met de faculteit in op internationalisation@home.

Beoordeling en toetsing

Operationele toetscommissie

Sinds enkele jaren investeert de opleiding in een adequaat en operationeel toetsbeleid, waarbij de kwaliteit van toetsing en evaluatie gecontroleerd wordt door een toetscommissie. De toetscommissie ontwikkelt eveneens checklisten voor de kwaliteit van de examenvragen en organiseert workshops voor docenten. Er is variatie in de examenvormen en -vragen. Globaal genomen is de competentiegerichtheid van de evaluatievormen een pluspunt. Dat blijkt ook uit de transparante stage-evaluatie met aandacht voor het groeiproces van de studenten. Examens in de latere opleidingsjaren kunnen echter beter open vragen bevatten dan meerkeuzevragen.

Begeleiding en ondersteuning

Gereneveerde en toegankelijke infrastructuur

Studenten krijgen les op de campus waar ook het Universitair Ziekenhuis Gent en het Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg Gent (KCGG) ligt. De onderwijsinfrastructuur is er op een knappe manier geïntegreerd met het ziekenhuis en het gebouw voor de opleidingen LAW is recent gereneveerd. De toegankelijkheid van het kenniscentrum valt positief op.

Studiebegeleiding in functie van vlotte doorstroom

Om de doorstroom van de studenten in goede banen te leiden, neemt de opleiding initiatieven, zoals het testen van de voorkennis van startende studenten en de organisatie van monitoraten tijdens de eerste bachelor. De opleiding heeft de laatste jaren een vrij stabiel doorstroomrendement.

Slaagkansen en beroepsmogelijkheden

Zelfstandige masters

De uitstroom naar de arbeidsmarkt verloopt vlot: de meeste alumni vinden snel werk. De gediplomeerde masters hebben in hun latere beroeps-carrière een gelijke verloning als de professionele bachelors, ondanks de waardering van het werkveld voor de zelfstandigheid en de kritische houding van de academisch afgestudeerden.

Het volledige rapport van de opleiding Logopedische en audiologische wetenschappen aan de Universiteit Gent staat op de website van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad. www.vluhr.be/kwaliteitszorg

OPLEIDINGSRAPPORT

Woord vooraf

Dit rapport behandelt de academische bacheloropleiding en de masteropleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen (LAW) aan de Universiteit Gent. De visitatiecommissie bezocht deze opleidingen op 16 en 17 december 2013.

De visitatiecommissie beoordeelt de opleidingen aan de hand van de drie generieke kwaliteitswaarborgen uit het VLUHR-beoordelingskader. Dit kader is afgestemd op de accreditatievereisten zoals gehanteerd door de NVAO. Voor elke generieke kwaliteitswaarborg geeft de commissie een gewogen en gemotiveerd oordeel op een vierpuntenschaal: onvoldoende, voldoende, goed of excellent. Bij de beoordeling van de generieke kwaliteitswaarborgen betekent het concept 'basiskwaliteit' dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs. De score voldoende wijst er op dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit en een acceptabel niveau vertoont voor de generieke kwaliteitswaarborg. Indien de opleiding goed scoort dan overstijgt ze systematisch de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg. Bij een score excellent steekt de opleiding ver uit boven de basiskwaliteit voor de generieke kwaliteitswaarborg en geldt ze hierbij als een (inter)nationaal voorbeeld. De score onvoldoende getuigt dan weer dat de generieke kwaliteitswaarborg onvoldoende aanwezig is.

De oordelen worden onderbouwd met feiten en analyses. De commissie heeft inzichtelijk gemaakt hoe zij tot haar oordeel is gekomen. De commissie geeft ook een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel aan de hand van dezelfde vierpuntenschaal. De oordelen en aanbevelingen hebben betrekking op de opleiding met alle daaronder ressorterende varianten, tenzij anders vermeld.

De commissie beoordeelt de kwaliteit van de opleiding zoals zij die heeft vastgesteld op het moment van het visitatiebezoek. De commissie heeft zich bij haar oordeel gebaseerd op het zelfevaluatie-rapport en de informatie die voortkwam uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de lesgevers, de studenten, de alumni, vertegenwoordigers van het werkveld en de verantwoordelijken op opleidingsniveau voor interne kwaliteitszorg, internationalisering en studiebegeleiding. De commissie

heeft ook het studiemateriaal, de afstudeerwerken en de examenvragen bestudeerd. Tevens is door de commissie een bezoek gebracht aan de opleidingsspecifieke faciliteiten, zoals de leslokalen en de bibliotheek.

Naast het oordeel formuleert de visitatiecommissie in het rapport aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief. Op die manier wenst de commissie bij te dragen aan de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De aanbevelingen zijn opgenomen bij de respectieve generieke kwaliteitswaarborgen. Aan het eind van het rapport is een overzicht opgenomen van verbeter suggesties.

De bachelor- en masteropleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen maken deel uit van de faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen van de Universiteit Gent. Voor de organisatie van onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening wordt de faculteit aangestuurd door de Faculteitsraad. Daarnaast kunnen de opleidingen rekenen op de inhoudelijke en onderwijskundige ondersteuning van respectievelijk de Kwaliteitscel Onderwijs en het Centrum voor Onderwijsontwikkeling. De opleidingscommissie Logopedische en Audiologische Wetenschappen staat in voor het dagelijks bestuur.

In 1991 werd de postgraduaatopleiding Logopedie omgevormd tot een volledige universitaire opleiding Logopedie en Audiologie. Sinds 2004–2005 werd de bachelor-masterstructuur ingevoerd. Het programma voor de bacheloropleiding bestaat uit 180 studiepunten. Het masterprogramma omvat 60 studiepunten. Dankzij schakel- en voorbereidingsprogramma's is de masteropleiding ook voor bepaalde andere bachelors toegankelijk. Aan de Universiteit Gent biedt men zowel in de bachelor als in de master LAW twee afstudeerrichtingen aan: Logopedie en Audiologie.

De Vlaamse Regering heeft momenteel reeds twee aanvragen voor een studieuurverlenging van de master tot 120 studiepunten geweigerd. De opleidingen LAW plannen ten tijde van de visitatie een nieuwe aanvraag.

In 2011–2012 telde de bacheloropleiding 207 studenten. In de masteropleiding waren datzelfde academiejaar 97 studenten ingeschreven.

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

De commissie beoordeelt het beoogd eindniveau van de academische bacheloropleiding en van de masteropleiding als goed.

In 2012 hebben de academische opleidingen Logopedische en Audiologische wetenschappen in Vlaanderen gemeenschappelijke **domeinspecifieke leerresultaten** (DLR) ontwikkeld op bachelor- en masterniveau. De commissie heeft onder meer aan de hand van leerresultatenmatrices in het zelfevaluatie-rapport vastgesteld dat de opleidingen aan de Universiteit Gent eigen leerresultaten hanteren die inhoudelijk en qua niveau aansluiten op de gevalideerde domeinspecifieke leerresultaten, conform het Vlaamse kwalificatieraamwerk.

De commissie merkte op dat ze de formulering van de domeinspecifieke leerresultaten 5, 8 en 9 voor de bacheloropleiding eerder ambitieus vindt. De commissie waardeert daarom eens te meer de verfijning van de opleidingseigen profielen, die gedetailleerder zijn en bijgevolg ook duidelijker. De **opleidingsspecifieke leerresultaten** voor bachelor en master zijn volgens de commissie immers erg doordacht uitgewerkt in vijf leerresultatenblokken: de cognitieve leerresultatenblok, de onderzoeksleerresultatenblok, de communicatieve leerresultatenblok, de beroepsleerresultatenblok en de maatschappelijk leerresultatenblok. Binnen deze vijf blokken worden zowel voor de bachelor als voor de master 19 beoogde opleidingseigen leerresultaten geconcretiseerd in deelleerresultaten. Positief is het verdiepend karakter van de afstudeerrichtingen in de masteropleiding, die verder bouwt op de doelstellingen van de bachelor. Waar nodig differentieert zowel het bachelor- als het masterprofiel in functie van de afstudeerrichtingen Logopedie en Audiologie.

De commissie stelde vast dat de bachelor- en masteropleiding LAW kiezen voor **twee aparte afstudeerrichtingen** met een aantal gedifferentieerde beoogde leerresultaten, omdat de opleidingen ervan overtuigd zijn dat die differentiatie de studenten het best voorbereidt op het latere beroep. De opleidingen benadrukten tijdens de visitatie dat logopedisten en audiologen immers een apart beroepsprofiel met een afzonderlijke RIZIV-erkenning¹ hebben, maar ook eigen beroepsverenigingen en tewerkstellingsmogelijkheden. De commissie apprecieert de duidelijke visie van de opleidingen hierover. Ze staat geheel achter de keuze voor twee afstudeerrichtingen

1 RIZIV: Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering.

en ziet de maatschappelijke relevantie in van beide afstudeerrichtingen. Daarnaast vindt ze het positief dat de beide afstudeerrichtingen nauw samenwerken en dat men zeer bewust de kruisbestuiving tussen beide afstudeerrichtingen nastreeft. Uit de gesprekken tijdens de visitatie heeft de commissie begrepen dat de verschillende betrokkenen het bestaan van de afstudeerrichtingen als een groot pluspunt beschouwen.

Vakinhoudelijk stemmen de opleidingen regelmatig af met de Vlaamse Vereniging voor Logopedisten (VVL) en de Vlaamse Beroepsvereniging Audiologen (VBA). De opleidingsspecifieke leerresultaten voor de afstudeerrichting Logopedie volgen bovendien de internationaal geformuleerde doelen van de International Association of Logopedics and Phoniatrics (IALP). Daarnaast maakt de bachelor- en masteropleidingen Logopedie onder meer deel uit van het Network for Tuning Standards and Quality of Education Programmes in Speech and Language Therapy/Logopaedics across Europe (NETQUES) en zijn ze lid van de Nederlandse Vereniging voor Stem, Spraak en Taal (NVSST). De afstudeerrichting Audiologie volgt de richtlijnen van de American Speech-Language Hearing Association (ASHA) en van de American Academy of Audiology. Ze neemt deel aan de jaarlijkse congressen van beide organisaties. Ook is men recent aangesloten bij de werkgroep 'Education in Audiology' van de European Federation of Audiological Societies (EFAS). De beoogde leerresultaten van de bachelor- en masteropleidingen LAW houden tevens rekening met de wettelijke vereisten voor de beroepsuitoefening van respectievelijk logopedisten en audiologen. Ze zijn afgestemd op de Koninklijke Besluiten hieromtrent. De commissie heeft ten slotte met tevredenheid vastgesteld dat de opleidingen de relevante werkveldpartners nauw betrokken hebben bij het formuleren van de beoogde leerresultaten. Het werkveld is vertegenwoordigd in de opleidingscommissie.

Binnen de opleidingsprofielen mist de commissie echter een expliciet leerresultaat of deelleerresultaat omtrent **internationalisering**, aangezien de commissie het belangrijk vindt dat ook de studenten de internationale ontwikkelingen in deze studiegebieden moeten kennen en opvolgen. De commissie heeft tijdens de visitatie gemerkt dat met name de instroom van deze opleiding nogal regionaal verankerd is. Ze suggereert de opleiding daarom om het internationaal perspectief meer te expliciteren in het beoogd eindniveau.

De commissie heeft tijdens de gesprekken gemerkt dat de studenten vertrouwd zijn met de leerresultatenblokken via de ECTS-fiches, al kan de gedragenheid nog verbeterd worden. De **ECTS-fiches** op zichzelf zijn volgens de commissie zeer informatief, maar tegelijk erg omvangrijk.

De commissie heeft vernomen dat de opleiding een **tweejarig masterprogramma** wenst uit te bouwen. Samen met de masteropleiding aan de KU Leuven is daarvoor reeds een gezamenlijke aanvraag bij de Vlaamse Regering ingediend. In eerste instantie werden in 2012 generiek alle toenmalige aanvragen voor tweejarige masteropleidingen in Vlaanderen geweigerd. Het kader voor deze studieduurverlenging van de Vlaamse eenjarige masters zal echter opnieuw bekeken worden, waarna de opleidingen een nieuwe aanvraag kunnen indienen. De commissie is voorstander van de tweejarige master, aangezien ze ervan overtuigd is dat er nog veel mogelijkheden zijn om de master binnen beide afstudeerrichtingen Logopedie en Audiologie verder uit te bouwen. Zo zou een studieduurverlenging het masterprogramma een zelfstandiger karakter kunnen geven, waar de Vlaamse masteropleidingen LAW nu volgens de commissie ervoor moeten zorgen dat ze zichzelf niet percipiëren als een vanzelfsprekend aanvullend jaar na de bacheloropleiding. De cesuur tussen bachelor en master verdient aandacht, conform de doelstellingen van de Bolognaverklaring. Indien de tweejarige master goedgekeurd wordt, pleit de commissie voor meer aandacht voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. Bovendien biedt een tweejarige master volgens de commissie meer kansen op het vlak van internationalisering.

Globaal genomen is de commissie enthousiast over het beoogd eindniveau van de opleidingen LAW van de UGent. Ze heeft vastgesteld dat de opleidingen vanuit een duidelijke visie op hun finaliteit opleidings-eigen leerresultaten hebben ontworpen voor de bachelor- en de masteropleiding. Deze leerresultaten zijn helder, compleet en maken ook differentiatie in functie van de afstudeerrichtingen mogelijk. Het beoogd eindniveau is afgestemd op de (inter)nationale eisen binnen de sector. Enkel de internationalisering verdient meer en explicietere aandacht in de geformuleerde leerresultaten.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 - Onderwijsproces

De commissie beoordeelt het onderwijsproces van de academische bacheloropleiding en van de masteropleiding als goed.

De commissie heeft vastgesteld dat de **beoogde leerresultaten** voor de bachelor- en de masteropleiding geïmplementeerd zijn in de onderwijsprogramma's, aan de hand van de leerlijnen: algemene basiskennis, specifieke logopedische/audiologische kennis, creatieve onderzoeker, communicatieve participant, algemene professionalisering, specifiek logopedische en audiologische professionalisering en maatschappelijke integratie. Binnen deze leerlijnen evolueren de competenties van de studenten van een beginnend naar een geavanceerd niveau. Voor elk opleidingsonderdeel is het zichtbaar welke doelen beoogd worden in de ECTS-fiches.

In deze **bacheloropleiding** Logopedische en Audiologische wetenschappen aan de UGent kiezen de studenten een afstudeerrichting: hetzij Logopedie, hetzij Audiologie. Die keuze gebeurt na de eerste bachelorfase, zodat het programma vanaf de tweede bachelorfase kan differentiëren in functie van de afstudeerrichtingen. In de eerste bachelorfase starten alle studenten met een gemeenschappelijke basis (60 ECTS). Deze stam bestaat uit dertien opleidingsonderdelen waarin de fundamentele beginselen van een aantal basiswetenschappen aan bod komen, zoals chemie, anatomie, fysiologie, fysica, psychologie, pedagogie, orthopedagogie, recht en wijsbegeerte. Daarnaast bevat de eerste bachelorfase ook de opleidingsonderdelen Basisbegrippen Audiologie 1 en Basisbegrippen Logopedie 1, zodat de studenten alvast kennismaken met zowel de logopedische als de audiologische wetenschappen. Vanaf de tweede bachelorfase bouwt men op die opleidingsonderdelen verder. Tegelijk wordt het gemeenschappelijke gedeelte steeds kleiner in omvang, ten voordele van de vakspecifieke opleidingsonderdelen binnen Logopedie en Audiologie, die van 28 ECTS in de tweede bachelor, naar 35 ECTS in de derde bachelor groeien. De commissie is lovend over de logopedische opleidingsonderdelen, waarin de verschillende pathologieën elk een eigen plaats hebben. Ook binnen de afstudeerrichting Audiologie heeft de commissie gezien dat de vakinhoudelijke verdieping goed zit. De aandacht voor casuïstiek in de verschillende opleidingsonderdelen is een positief punt. Bovendien zal Casuïstiek vanaf 2014–2015 in de derde bachelor een vast onderdeel van het opleidingsonderdeel 'Stage' worden. De commissie ziet veel voordelen in de opsplitsing in afstudeerrichtingen en waardeert tegelijk de kruisbestuiving in het programma tussen Logopedie en Audiologie.

Het eenjarige **masterprogramma** bestaat voor 40 ECTS uit de specialisatie binnen de afstudeerrichting. Die studiepunten worden verdeeld over de masterproef, de stage en respectievelijk vier of acht opleidingsonderdelen voor Audiologie of Logopedie. In het gemeenschappelijk gedeelte van 20 ECTS kunnen de studenten een aantal keuzeopleidingsonderdelen selecteren. Op die manier kunnen studenten Audiologie eventueel ook opleidingsonderdelen uit de afstudeerrichting Logopedie kiezen en omgekeerd. De commissie vindt het bovendien positief dat de masterstudenten een opleidingsonderdeel Gezondheidswetgeving, deontologie en management van de revalidatiesector krijgen, aangezien zij zo al enigszins voorbereid worden op hun uitstroom naar het beroepenveld. Andersom maakt ze de kanttekening dat het keuzeopleidingsonderdeel Bewegen en sport haar weinig relevant lijkt binnen deze opleidingen LAW, al heeft ze begrepen dat dit opleidingsonderdeel vrijblijvend aangeboden wordt voor alle studenten aan de UGent, onder het motto: 'mens sana in corpore sano'.

Ter ontwikkeling van de **specifieke onderzoeksleerresultaten** krijgen de studenten in de derde bachelorfase zowel Statistiek als Methodologie van wetenschappelijk onderzoek in logopedie en audiologie. De commissie vindt het aandeel statistiek in de opleidingen momenteel te beperkt, maar heeft vastgesteld dat hierin verandering zal komen (zie verder). In de master bevatten de programma's Audiologie en Logopedie enkele specifieke researchvakken, zoals Instrumentatie voor auditieve research of Research op vlak van spraak en spraakstoornissen. Daarnaast maakt elke student een afsluitende **masterproef** (20 ECTS). De opleidingen kiezen voor een masterproef die deel uitmaakt van een lopende onderzoekslijn. Het product van de masterproef neemt volgens de criteria de vorm van een wetenschappelijk artikel aan en beslaat ongeveer 25 pagina's. Daarop worden de studenten al voorbereid vanaf de derde bachelor, aan de hand van een masterproefseminarie. Zij beschikken ook over een masterproefvadecum met toelichting over de vereisten en de begeleiding. De mogelijke onderwerpen voor de masterproeven worden door de promotoren voorgesteld in het tweede semester van de derde bachelorfase. Ook stagementoren of studenten kunnen eventueel een eigen topic voorstellen. Aanvankelijk stelde elke student een top vijf op en verdeelden daarna de jaarverantwoordelijken de masterproefthema's. Sinds kort wordt die themaverdeling gecoördineerd door de opleiding, wat de commissie als een positieve en wenselijke evolutie beschouwt. De commissie ziet dat de studenten in de laatste maanden van de derde bachelorfase al enigszins aangemoedigd worden om aan de slag te gaan met de masterproef. De commissie raadt dat af; ze pleit zowel voor een striktere cesuur

tussen bachelor- en masteropleiding als voor een apart te beoordelen bachelorproef. De opleiding wil tot op heden geen gevolg geven aan die vraag om een bachelorproef, mede aangezien de derde bachelorfase al een hoge studielast kent. De opleiding wijst er bovendien op dat de studenten in de bachelor wel papers leren schrijven binnen bepaalde opleidingsonderdelen. Dat waardeert de commissie. De commissie vindt het wel een goed initiatief dat de studenten uit de derde bachelorfase aan het einde van het jaar de masterproefpresentaties van de masterstudenten bijwonen. Ook de begeleiding van de masterproef tijdens het masterjaar verloopt in de praktijk goed, al heeft de opleiding aangegeven dat zij een optimalisatie plant van de feedback voor studenten. De commissie suggereert de opleiding eveneens om hiervoor meer gedetailleerde richtlijnen op te stellen, zodat zowel studenten als promotoren volgens een afgesproken frequentie kunnen samenwerken. Knap vindt de commissie ten slotte ook de mogelijkheid voor erg begaafde studenten om het **Honours Program** in Life Sciences te volgen; in dit verbredend programma volgen de geselecteerde studenten voor 15 ECTS bijkomende wetenschappelijke opleidingsonderdelen en werken zij zelfstandig een onderzoeksproject uit. De commissie heeft begrepen dat er in het academiejaar 2013–2014 twee studenten uit LAW aan het facultaire Honours Program deelnemen.

Het curriculum voor zowel Logopedie als Audiologie voorziet eveneens ruimte voor **praktijk en stage**, zodat de studenten de specifieke beroepsleerresultaten kunnen bereiken. Doorheen de bachelor- en masteropleiding leren de studenten de beroepspraktijk beter kennen en trainen zij hun therapeutische en communicatieve vaardigheden. De commissie apprecieert dat er sinds de vorige visitatie een apart opleidingsonderdeel Communicatieve vaardigheden met kijkstages werd ingevoerd, zodat studenten al vanaf de eerste bachelorfase twee keer een halve dag in een centrum of een ziekenhuisafdeling patiënten kunnen observeren. Daarnaast zijn er ook binnen de medische opleidingsonderdelen zoals Beginselen van neurologie of Gerontologie en geriatrie korte observatiestages in het ziekenhuis voorzien. De commissie heeft van de studenten begrepen dat de invulling van de kijkstages voor Audiologie nog voor verbetering vatbaar is: soms waren er erg weinig patiënten en was de observatie daardoor minder leerrijk. In het algemeen zijn de studenten echter heel tevreden over de kijkstages en zijn zij vragende partij voor een uitbreiding daarvan. Vanaf de tweede bachelorfase is er voor elk logopedisch of audiologisch vak een practicum voorzien. Tijdens de practica trainen de studenten hun vaardigheden. Zo leren ze bijvoorbeeld aan de hand van simulatieprogramma's en relevante vragenlijsten een aantal audiologische tests afnemen, zoals de COSI-test (Client

Oriented Scale of Improvement). Sinds 2008–2009 zijn er in het programma vanaf het derde bachelorjaar blokstages opgenomen: aan het einde van alle theoretische opleidingsonderdelen in het tweede semester vertrekken de studenten voor een blok van drie weken op observatie-en participatiestage. In het kader van die stage schrijven de studenten een abstract van een artikel en houden ze een stageportfolio bij. In de master wonen de studenten verplicht twee studiedagen bij en gaan ze opnieuw op blokstage, maar dan drie keer vier weken een volwaardige handelingsstage. Zowel de studenten Logopedie als de studenten Audiologie leggen in totaal minstens 600 uur stage af, zodat de opleiding voldoet aan de wettelijke vereisten voor het bekomen van de erkenning als logopedist of audioloog door het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV). De begeleiding van de stage gebeurt enerzijds door een mentor op de stageplaats en anderzijds door de opvolging van de stagebegeleider uit de universiteit. De opleidingen organiseren terugkomavonden met intervisies en volgen telefonisch op. Voor de selectie van stageplaatsen hanteert men een aantal criteria waaraan de stagementoren moeten kunnen voldoen. De commissie vindt dat relevante criteria, maar suggereert dat de opleiding nieuwe stageplaatsen ook vooraf kort bezoekt om duidelijke afspraken te maken over de stage-inhoud en -begeleiding. Daarnaast heeft de commissie uit de gesprekken begrepen dat de verdeling van de stageplaatsen momenteel gebeurt door de jaarverantwoordelijken. Dat is een erg belastende en niet steeds dankbare taak voor deze studenten. De commissie hamert erop dat deze verantwoordelijkheid, net zoals de verdeling van masterproefthema's, door de opleiding dient te worden opgenomen.

De commissie apprecieert de duidelijke samenhang in de bachelor en de master, die mede tot stand komt dankzij de leerlijnen. De leerlijnen creëren volgens de commissie een **sterke programmastructuur**, die zowel binnen één opleidingsfase als doorheen de verschillende jaren de opleidingsonderdelen aan elkaar verbindt. De commissie vindt dat de bachelor er goed in slaagt om van bij de start van de opleiding de brede theoretische opleidingsonderdelen te combineren met het logopedische en audiologische programma. Op die manier garandeert de opleiding een mooi evenwicht tussen enerzijds ondersteunende en anderzijds vakspecifieke opleidingsonderdelen. De commissie wil de opleiding aanmoedigen om opleidingsonderdelen zoals Recht of Genetica, nog meer te laten integreren met deze vakken, aangezien ze nu van de studenten begreep dat er op dat vlak nog verbetering mogelijk is. De commissie heeft ook opgemerkt dat het curriculum verschillende kleine opleidingsonderdelen van drie studiepunten bevat, waardoor het risico bestaat dat de inhoud van al die opleidingsonderdelen te gefragmenteerd

wordt voor de studenten. De commissie vraagt om te blijven waken over de interactie tussen de verschillende vakken en over de vereiste diepgang per opleidingsonderdeel. Ze is echter tevreden over de initiatieven die de opleiding reeds heeft genomen om de integratie te bevorderen. De integratie staat bijvoorbeeld al centraal in de *Capita selecta* van de master, waarin men veel casuïstiek gebruikt. Zoals vermeld, biedt het masterprogramma bovendien een aantal researchvakken, die bewust verdieping brengen ten opzichte van de opleidingsonderdelen uit de bachelor.

Uit het actualisatierapport van de opleiding heeft de commissie afgeleid dat de opleidingen LAW een aantal **programmawijzigingen** voorzien hebben vanaf 2014–2015, die tonen dat de bachelor en master zich blijven optimaliseren in functie van de beoogde leerresultaten. In alle opleidingsjaren zullen progressief enkele aanpassingen doorgevoerd worden. De commissie juicht onder meer toe dat het programma van Logopedie meer linguïstiek zal bevatten en dat er voor Audiologie in de master een keuze-opleidingsonderdeel rond vestibulologie komt. Dat laatste opleidingsonderdeel zou volgens de commissie zelfs een verplicht onderdeel mogen zijn. De commissie is met name tevreden over het extra opleidingsonderdeel statistiek dat in de tweede bachelor zal worden geprogrammeerd. Vooral het beperkte statistiekonderwijs in het bachelorprogramma vindt de commissie momenteel immers een aandachtspunt. Ook de versterking van de facultaire Cel Biostatistiek, die in het kader van wetenschappelijk onderzoek statistische ondersteuning biedt aan de opleidingen, kan daarin een positieve rol spelen. De commissie vraagt dan ook dat de studenten aangemoedigd worden om statistisch advies te vragen voor het onderzoek van hun masterproef.

In het algemeen vindt de commissie de **didactische vormgeving** van het onderwijs degelijk. De opleiding hanteert aanvankelijk in de eerste bachelorjaar nog vrij klassieke onderwijsvormen, zoals het hoorcollege. Die lessen worden echter ook afgewisseld met alternatieve werkvormen zoals rollenspelen, presentaties, demonstraties, debatten, practica, groepswork, excursies, projecten, interviews. De commissie is daarnaast enthousiast over de geplande peer-tutorials, waarbij masterstudenten via Telepractice als coach zullen optreden voor de studenten in de eerste bachelorfase ter bevordering van hun spraak- en taalvaardigheden. De gehanteerde werkvormen zijn steeds gekozen in functie van het soort leerresultaat dat men nastreeft: cognitief, communicatief, onderzoeks- of beroepsgericht of maatschappelijk. De commissie is tevreden over de aanwezigheid van deze bewuste variatie aan werkvormen en moedigt dat zeker aan.

De **vakliteratuur** en de **cursussen** voor de opleidingen LAW die de commissie bekeken heeft, zijn volgens de commissie actueel en verzorgd. Wel gaven de studenten tijdens de visitatie aan dat ze voor bepaalde audiologische opleidingsonderdelen enkel over powerpointpresentaties beschikken. Zij zijn vragende partij om voor die opleidingsonderdelen toch een reader te maken. De opleidingscommissie heeft bevestigd dat de opleiding op dat vlak aan een inhaalbeweging bezig is en dat ernaar gestreefd wordt om voor alle opleidingsonderdelen een cursustekst te voorzien. De commissie heeft ook gezien dat de digitale leeromgeving, Minerva, goed functioneert. Het gebruik van interactieve oefeningen voor het opleidingsonderdeel Fonetiek en psycholinguïstiek is een mooi voorbeeld. De commissie hoopt dat dergelijke digitale tools en opdrachten in de toekomst ook in de andere opleidingsonderdelen meer ingang zullen vinden.

De commissie is onder de indruk van de **vakspecifieke voorzieningen**. Op de campus ligt ook het universitair ziekenhuis. De commissie vindt dat de onderwijsinfrastructuur op een knappe manier geïntegreerd is met het ziekenhuis: de praktijklokalen situeren zich tussen de consultatieruimtes. Het gebouw waarin de opleidingen Logopedische en Audiologische wetenschappen gevestigd zijn, is overigens recent gerenoveerd. Net zoals de andere gebouwen op de campus, zal ook de faculteitsbibliotheek, namelijk het Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg Gent (KCGG), in de toekomst verbouwd worden tot een vernieuwde structuur. De commissie is momenteel al enthousiast over de faciliteiten van het kenniscentrum, waar naast een groot computerlokaal en studietafels ook nog een up-to-date collectie aan boeken en tijdschriften te vinden is. Ook de digitale collectie van online databanken en tijdschriften ziet er in orde uit. De commissie waardeert overigens dat het kenniscentrum mee is met haar tijd en zich openstelt voor studenten, dankzij een moderne website en verschillende Apps die het ontlenen en ontsluiten van werken faciliteren. De opleidingen LAW bezitten daarnaast een kleinere, eigen vakbibliotheek en een collectie test- en therapiemateriaal die ook voor studenten toegankelijk zijn. De commissie moedigt de opleiding aan om verder aan de slag te gaan met innovatieve leermiddelen.

De commissie heeft kennisgemaakt met een **enthousiast team** dat doelbewust en gericht aan de kwaliteit van de opleiding werkt. De commissie heeft ook vastgesteld dat de omvang van de **personeelsbezetting** sinds de vorige visitatie toegenomen is en toereikend is om deze opleidingen LAW te kunnen dragen. Er is een hechte kern van 16 medewerkers (zelfstandig academisch personeel: 4, academisch personeel: 7, gastprofessoren: 4,

wetenschappelijk personeel: 1) die instaat voor de invulling van de klinische logopedische en audiologische opleidingsonderdelen. Daarnaast doceren ook professoren uit andere opleidingen van de Universiteit Gent de studenten die Logopedie of Audiologie volgen, voor opleidingsonderdelen zoals Begrippen van neurologie, Biochemie of Taalkunde. De commissie vindt het goed dat de opleiding per opleidingsonderdeel de juiste experts aanstelt, maar ze vraagt de opleiding om de goede communicatie met de docenten uit andere vakgroepen meer te bewaken. Uit de gesprekken heeft de commissie immers vernomen dat er nu en dan iets misgaat: de studenten gaven bijvoorbeeld aan dat lokaalwisselingen of lesinformatie hen niet altijd tijdig bereikt. Studenten zijn echter wel tevreden over de expertise van hun docenten en waarderen dat de logopedische en audiologische staf altijd aanspreekbaar is.

Vakinhoudelijk bevat de vaste staf volgens de commissie **zeer deskundige profielen**. Zowel voor Logopedie als Audiologie zijn de ZAP- en AAP-leden betrokken in relevante onderzoeken en hebben zij verschillende publicaties op hun naam staan. Ook zijn de meesten onder hen klinisch actief in het UZ Gent. Op die manier nemen zij zowel onderzoeks- als praktijkervaring mee naar het onderwijs. Recent is er voor Spraak- Taal- en Gehoorwetenschappen een eigen vakgroep opgericht, die zich heeft afgesplitst van de vakgroepen Neus Keel Oor (NKO) en Neurologie. De commissie is enthousiast over deze ontwikkeling, aangezien een eigen vakgroep niet alleen de beslissingsstructuur vereenvoudigt, maar ook het wetenschappelijk onderzoek in deze studiegebieden een duw in de rug zal geven. De commissie merkt ten slotte op dat de professoren van deze opleiding internationale erkenning genieten in het logopedische en audiologische domein. Desalniettemin vormt de internationalisering van deze opleiding een aandachtspunt (zie hieronder). Daarom adviseert de commissie de opleiding om de contacten met verschillende internationale partners te versterken.

Het **professionaliseringsbeleid** vertrekt vanuit een aantal gepersonaliseerde doelstellingen voor elke docent. Vakspecifieke bijscholing is een must om op de hoogte te blijven van actuele evoluties. Ook de resultaten van studentenquêtes over opleidingsonderdelen zijn niet vrijblijvend en worden doorheen de loopbaan van een docent opgevolgd. De commissie apprecieert dat er voor startende docenten didactische trainingen voorzien worden en dat het assisterend academisch personeel op dit punt goed ondersteund wordt door het zelfstandig academisch personeel. Het facultaire centrum voor onderwijsontwikkeling biedt ook

regelmatig pedagogische vormingen aan. Verder kunnen docenten recent ook workshops of ondersteuning krijgen op het vlak van statistiek en methodologie, via het interuniversitaire Flanders training network for Methodology and Statistics (Flames) of de statistische consulting vanuit de universiteit: Fostering Innovative Research based on Evidence (FIRE).

Wat de **internationalisering** betreft, zijn de opleidingen LAW aan een herstelbeweging bezig. De commissie beveelt de opleidingen daarom aan om internationalisering met vernieuwde energie op te nemen. De commissie heeft immers geconstateerd dat de studentenmobiliteit momenteel zwak is. Sinds 2006–2007 namen slechts 29 studenten deel aan een buitenlandse ervaring, wat neerkomt op een gemiddelde van drie à vier studenten per jaar. Daarmee komen deze opleiding niet in de buurt van het door de UGent geformuleerde streefdoel van één op vier studenten. Nochtans kunnen de opleidingen LAW rekenen op enkele internationale netwerken (bv. IALP, NETQUES, EFAS) en hebben de opleidingen de laatste jaren samenwerkingssakkoorden opgesteld met academische opleidingen in Bulgarije, Nederland, Griekenland, Spanje, Duitsland, Brazilië en recent Zuid-Afrika. Ook is er overleg met partners in Teheran, Florida en Uganda. De commissie raadt de opleiding aan om zowel het bestaande internationaal netwerk uit te breiden als om het actiever te gaan benutten, vooral voor Audiologie. Een verklaring voor de lage studentenmobiliteit is volgens de docenten dat een buitenlandse uitwisseling momenteel enkel mogelijk is in de eenjarige master, die al erg druk bezet is met stages en de masterproef. In principe is het combineerbaar, maar veel studenten blijken niet bereid om te vertrekken. De opleiding bestudeert nu de verschillende factoren die daarin meespelen, zodat ze daarop beter kan reageren en zodat ze de studenten beter zal kunnen motiveren om te vertrekken. De tweejarige master zou alleszins mogelijkheden bieden om ook de studentenmobiliteit structureel te verbeteren en beter resultaat te verkrijgen. De docentenmobiliteit is in orde, maar kan binnen het Erasmuskader eventueel hernieuwd worden. De commissie apprecieert dat de opleidingen LAW daarom tegelijk ook inzetten op internationalisation@home: verschillende professoren van UGent en buitenlandse gastsprekers vullen samen een Engelstalig programma in rond een thema omtrent gezondheidswetenschappen. Met dit breed toegankelijke, facultaire project wil men de instroom van buitenlandse studenten bevorderen. De commissie staat achter dit project, maar moedigt de opleiding ook aan om de internationalisation@home op opleidingsniveau verder uit te bouwen.

Tijdens de visitatie heeft de commissie het **doorstroomrendement** van de opleidingen bestudeerd en is hierover globaal genomen tevreden. De commissie waardeert de duidelijke informatie en ondersteuning die de opleidingen LAW bieden aan de instromende studenten. Gezien het Vlaamse hoger onderwijs in principe voor elke vooropleiding uit het secundair onderwijs openstaat, is een goede informatievoorziening cruciaal om een grote drop-out na het eerste jaar te kunnen vermijden. In eerste instantie organiseren de opleidingen infodagen voor toekomstige studenten, waarop duidelijke toelichting wordt gegeven bij de inhoud en de verwachtingen van de opleidingen LAW. Geïnteresseerden kunnen vervolgens via de website van de opleidingen een test Wetenschappen afleggen die hun een beeld geeft van hun voorkennis. Tijdens de eerste week van het academiejaar nemen de opleidingen bij de eerstejaars een vragenlijst af die onder meer peilt naar vooropleiding en verwachtingen. Die gegevens worden later gekoppeld aan de slaagpercentages. Aan de hand van een dergelijke predictorenstudie kunnen de opleidingen eventuele instromers gerichter advies geven over hun studiekeuze. Als het toch misloopt tijdens de opleiding, helpen de studietrajectbegeleiders met de heroriëntatie van die studenten. In praktijk komt de overgrote meerderheid van de instromers uit een ASO-opleiding (98,1%). De bacheloropleiding slaagt erin de drop-out net onder de 30% te houden. Tussen 2006–2007 en 2008–2009 behaalde respectievelijk 70,5%, 69,3% en 72,1% van de instroom het bachelordiploma. Het studierendement bedroeg in 2011–2012 93,6% en toont sinds 2005–2006 een gestage stijging. Voor de masteropleiding haalde de afgelopen jaren quasi 100% van de ingeschrevenen het diploma. Ruwweg één op tien van de masterstudenten spreidt de opleiding over twee academiejaren, al is in dit aantal studenten een stijging te noteren. Het studierendement is de laatste jaren vrij stabiel en bedroeg in 2011–2012 98,1%.

De opleiding neemt daarenboven veel initiatief om de doorstroom van haar studenten in goede banen te leiden. Voor de als moeilijk ervaren opleidingsonderdelen zoals Fysica en Chemie worden monitoraten georganiseerd. De studenten zijn erg tevreden over de begeleiding vanuit de opleiding. Uit de enquêtes en focusgesprekken blijkt dat de **studietijd** voor het geheel van de opleiding binnen de maximale grenswaarden valt. De commissie heeft echter wel uit de gesprekken begrepen dat de studielast in het derde bachelorjaar en de master eerder hoog ligt ten opzichte van de tweede bachelorfase. De opleiding is daarvan op de hoogte en heeft reeds initiatief genomen om enkele opleidingsonderdelen naar het tweede bachelorjaar te verzetten. Door regels omtrent volgtijdelijkheid is een herverdeling van opleidingsonderdelen volgens de opleiding echter maar

beperkt mogelijk. De commissie vraagt de opleiding om de programmering te bestuderen in functie van een betere balans.

De interne **kwaliteitszorg** is op orde en de kwaliteit van de programma's wordt systematisch gemeten. Dankzij enquêtes, focusgesprekken en een degelijke studentenvertegenwoordiging zijn de studenten in het kwaliteitszorgproces nauw betrokken: zij voelen zich gehoord en geven aan dat de opleidingen gevolg geven aan hun suggesties. De commissie ziet dat de opleidingen niet hebben stilgezeten. Aan de hand van een sterkte-zwakteanalyse hebben ze sinds de vorige visitatie verschillende verbeteracties opgestart en voltooid. Het resultaat daarvan is reeds zichtbaar in allerlei facetten van het onderwijsproces: invoer van de blokstage, uitbreiding personeel, opstart van een alumnivereniging, aandacht voor communicatieve vaardigheden in het programma. De opleidingen zouden volgens de commissie nog meer kunnen terugkoppelen wat er gebeurt met de meetresultaten: die follow-up is ook belangrijk. Tegelijk is het voor de commissie duidelijk dat de opleidingen hun kwaliteitscyclus beschouwen als een continu groeiproces. De commissie rekent erop dat ook de geplande verbeteracties in het actualisatierapport van de opleiding gerealiseerd worden. Het zelfevaluatie rapport was volgens de commissie erg overzichtelijk en helder.

De commissie concludeert dat deze opleidingen LAW een knap en doordacht programma voor beide afstudeerrichtingen aanbieden. Zowel over de inhoud als over de vormgeving van de curricula is de commissie in het algemeen lovend, al heeft ze ook enkele aanbevelingen gemaakt omtrent onder meer het beperkte statistiekonderwijs, de vroege start van de masterproef, de stageplaatsverdeling en de internationalisering. Ze heeft echter gemerkt dat de opleidingen de meeste aandachtspunten reeds zelf gesignaleerd hadden en verbeteracties in gang gezet hebben. Ze is er dan ook van overtuigd dat deze opleidingen de gemaakte aanbevelingen een plaats zullen geven in hun kwaliteitszorgcyclus, net zoals dat voor de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie gebeurd is. Ook de materiële voorzieningen en de kwaliteit en de kwantiteit van het personeel maken het goede verloop van het onderwijsproces mogelijk. Het geheel vormt een samenhangende leeromgeving, waarin studenten de beoogde leerresultaten kunnen behalen.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 - Gerealiseerde eindniveau

De commissie beoordeelt het gerealiseerde eindniveau van de academische bacheloropleiding als goed en van de masteropleiding als voldoende.

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van beoordeling, toetsing en examinering en kan daarmee aantonen dat de beoogde leerresultaten gerealiseerd worden. Via de ECTS-fiches en tabellen in het zelf-evaluatierapport kreeg de commissie een goed zicht op de relatie tussen de verschillende leerresultaatblokken en de evaluatievormen.

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding sinds 2011–2012 een operationele **toetscommissie** heeft die instaat voor de kwaliteit van de toetsing. De toetscommissie bestaat uit zowel docenten, beleidsmedewerkers als één alumnus. Op basis van een strategisch plan heeft de toetscommissie sinds 2011–2012 een aantal acties ondernomen, zoals het opvragen van examenvragen en het ontwerpen van een checklist voor docenten in functie van het opstellen van examenvragen. Ook heeft de toetscommissie de studenten en docenten bevraagd over de examens en heeft ze systematisch scoredistributies verzameld. Momenteel ijvert de toetscommissie voor de ontwikkeling van toetsmatrijzen per examen en voorziet ze workshops daarover voor docenten. Vanaf 2014–2015 voorziet de toetscommissie bovendien nog een peer-evaluatie van de examenvragen en wil men een checklist ontwerpen voor de beoordeling van werkstukken. De visitatiecommissie is tevreden over de aanwezigheid en de werking van de toetscommissie, aangezien de toetscommissie een verhoogde kwaliteitsgarantie vormt: zowel de validiteit, de betrouwbaarheid als de transparantie van de toetsing winnen hierbij. Naast de toetscommissie volgen ook de examencommissie en de facultaire kwaliteitscel onderwijs de kwaliteit van de toetsing op.

De commissie heeft vastgesteld dat er voldoende **variatie** zit in de examenvormen en in de examenvragen. In de bachelor maakt men veel gebruik van examens met open vragen gecombineerd met meerkeuzevragen, practica en werkstukken. Daarnaast worden de competenties van de bachelorstudenten onder meer geëvalueerd aan de hand van mondelinge examens, schriftelijke verslagen, vaardigheidstesten, portfolio, microteaching, casusvoorstellingen en papers. Gezien het ontbreken van een bachelorproef, vindt de commissie het al positief dat de bachelorstudenten toch hun wetenschappelijke schrijfvaardigheden al kunnen trainen aan de

hand van dergelijke papers. In de master komt een gelijkaardige variatie aan evaluatievormen voor, al ligt daar de nadruk op de werkstukken waarvoor studenten bepaalde casussen moeten analyseren en hun kennis geïntegreerd moeten toepassen. Ook vakinhoudelijk vindt de commissie de examens zowel voor de bachelor als voor de master op het juiste niveau. De commissie betreurt wel dat ook in de master nog verschillende opleidingsonderdelen getoetst worden aan de hand van multiple-choicevragen. Ze begrijpt dat men bij grote studentengroepen uit praktische overwegingen voor meerkeuzevragen opteert, maar ze pleit ervoor dat de toetsing in de master studenten meer de kans geeft om vanuit inzicht en toepassingsgericht examenvragen te kunnen beantwoorden. De commissie ondersteunt alvast de afschaffing van de giscorrectie, die vanaf 2014–2015 voor alle opleidingen aan de Universiteit Gent zal gelden.

Studenten weten op voorhand wat en hoe er geëvalueerd zal worden en vinden de toetsing transparant. De docenten verspreiden overigens voorbeelden van examens, zodat de studenten zich op die manier al kunnen voorbereiden en goed kunnen inschatten wat er verwacht wordt. Voor bepaalde sterk theoretische opleidingsonderdelen zoals Fysica kunnen de bachelorstudenten tussentijdse toetsen afleggen om na te gaan of ze de vorige lessen goed begrepen hebben. Zeker voor de bachelor vindt de commissie deze vorm van formatieve evaluaties nuttig. Na de examens organiseren de opleidingen feedbackmomenten, zodat de studenten inzage krijgen in hun resultaten.

Voor de **observatie-participatiestage** in de derde bachelor en de **handlingsstage** in het masterjaar is er een tussentijdse evaluatie en een eindevaluatie op basis van een specifiek logopedisch of audiologisch scoringsformulier. Daarnaast worden de bachelorstudenten ook geëvalueerd op het abstract dat ze in het kader van de stage moeten schrijven. De commissie heeft vernomen dat het formulier recent nog werd geoptimaliseerd. De studenten kunnen rekenen op feedback van zowel de stagementoren op de stageplaats als van de stagebegeleider. Naast persoonlijke opvolging vinden er om de twee weken ook gezamenlijke intervisies plaats. De intervisies zijn sinds 2013 ingevoerd om studenten samen te laten reflecteren over hun stage-ervaringen.

Bij de beoordeling van de **masterproef** telt zowel het proces (40%) als het product (40%) als de presentatie (20%) mee. Voor het proces en het product geven de promotor en de copromotor een consensusscore. Wat het product betreft, wordt die score nog verrekend met de score van een

externe lezer. De beoordeling van de presentatie gebeurt door het aanwezige panel. Elke masterproef wordt overigens gecontroleerd op plagiaat via het EPHORUS-programma. De commissie heeft zowel van Logopedie als van Audiologie een aantal producten van de masterproeven bestudeerd. Gezien het masterproefconcept als outcome een beknopt wetenschappelijk artikel van ongeveer 25 pagina's nastreeft, had de commissie niet altijd volledig zicht op het achterliggende experimenteel onderzoek. In enkele gevallen bestond het artikel voor een groot gedeelte uit inleidende informatie en miste de commissie in de artikels bovendien een adequate omschrijving van de methodologie en het gevoerde (statistische) onderzoek. Nochtans stelde ze vast dat in die gevallen de toegekende eindscore – als een gemiddelde van het proces, het product en de presentatie – nog steeds vrij hoog kon zijn. De commissie beveelt in het verlengde daarvan aan om het criterium te hanteren dat een student minimaal geslaagd moet zijn voor elke deelscore op proces, presentatie en product om te kunnen slagen voor de gehele masterproef. Ook blijkt uit de studentenbevragingen dat de beoordelingscriteria voor de masterproef en met name voor de presentatie nog verduidelijkt kunnen worden. De opleidingen zijn zich hiervan bewust. Globaal genomen zijn de masterproeven die de commissie gelezen heeft echter op niveau en was de commissie onder de indruk van sommige exemplaren. De commissie heeft tevens begrepen dat de masterproef voor ongeveer een kwart van de studenten ook effectief tot een publicatie leidt. De commissie merkt met andere woorden dat de meerderheid van de masterproeven in orde is, maar dat dit niveau nog niet systematisch gerealiseerd wordt. Belangrijk blijft dat de masterproefbegeleiders een streng oog houden op de methodologische kwaliteit en de omvang van het geschreven eindproduct. Wanneer twee studenten samen aan een masterproef werken, meent de commissie dat er ook aan de omvang van het product hogere eisen gesteld moeten worden.

Het **werkveld** is tevreden over het niveau van de uitstromende studenten en noemt de kritische houding en zelfstandigheid van de afgestudeerden een pluspunt. Dankzij dat pluspunt onderscheiden de masterstudenten zich volgens de werkveldvertegenwoordigers van de professionele bachelors. De masterstudenten zelf bevestigen dat ze zelfstandig leren werken. Ze prijzen daarnaast de brede theoretische basis en de aandacht voor actueel onderzoek binnen de opleidingen LAW. De commissie is zeer tevreden over de **werkgelegenheid** voor de afgestudeerden. Uit bevragingen blijkt dat 89% van de alumni tewerkgesteld is en dat de afgestudeerden erg tevreden zijn met hun job. De commissie heeft echter begrepen dat er in een beroepspraktijk als logopedist geen verschillende verloning mogelijk

is voor de master in de Logopedische en Audiologische wetenschappen ten opzichte van de professionele bachelors. Ze vindt dat, samen met de opleiding, spijtig, aangezien de meerwaarde van deze masters nu niet gevaloriseerd wordt. 47% van de alumni studeert verder. De commissie waardeert dat de opleiding voor de masterstudenten een infosessie voorziet over het loopbaanperspectief van de gediplomeerden met uitleg over doctoreren en een eventuele loopbaan als wetenschappelijk onderzoeker. De alumni waarderen ten slotte de opgestarte alumniwerking Gala, die regelmatig ook nieuws over bijscholingen en symposia verspreidt.

Het **diplomarendement** is volgens de commissie uitstekend. In de bachelor Logopedie behaalt 83% van de afgestudeerden het diploma in de voorziene 3 jaar, 14% binnen de 4 jaar en 2% heeft er 5 jaar voor nodig. De bachelorstudenten Audiologie verschillen hier niet veel van: 84% behaalt het diploma na 3 jaar, 14% in vier jaar en 2% in vijf jaar. Dat komt voor beide afstudeerrichtingen neer op een gemiddelde studieduur van 3 jaar en 2 maand. In de master Logopedie ligt de gemiddelde studieduur op 1 jaar en 1 maand, aangezien 93% van de masterstudenten na 1 jaar afstudeert en 7% in 2 jaar het diploma behaalt. De masterstudenten Audiologie doen er iets langer over met een gemiddelde studieduur van 1 jaar en 2 maand. Daar behaalt 86% het diploma na 1 jaar, 13% na 2 jaar en 1% had er uitzonderlijk 4 jaar voor nodig.

Concluderend is de commissie enthousiast over het toetsbeleid en de kwaliteit van de toetsing. Ze stelt vast dat het geheel aan toetsvormen aantoont dat de beoogde leerresultaten gerealiseerd worden. Dankzij de participatiestage en dankzij de evaluatie aan de hand van papers heeft de commissie er vertrouwen in dat de opleiding, maar ook de studenten een goed zicht hebben op het gerealiseerd eindniveau aan het einde van de bachelor. De commissie differentieert tussen de bachelor- en de masteropleidingen in score, aangezien ze de kwaliteit van de masterproeven, als belangrijk onderdeel van het masterprogramma, nog meer standvastig wil zien worden. Dat aandachtspunt bepaalt voornamelijk het verschil in score voor de commissie.

Integraal eindoordeel van de commissie

Academische bachelor

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	afstudeerrichting Logopedie	G
	afstudeerrichting Audiologie	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	afstudeerrichting Logopedie	G
	afstudeerrichting Audiologie	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	afstudeerrichting Logopedie	G
	afstudeerrichting Audiologie	G

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als goed, is het eindoordeel van de **academische bacheloropleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen**, conform de beslisregels, goed.

Master

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau	afstudeerrichting Logopedie	G
	afstudeerrichting Audiologie	G
Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces	afstudeerrichting Logopedie	G
	afstudeerrichting Audiologie	G
Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau	afstudeerrichting Logopedie	V
	afstudeerrichting Audiologie	V

Vermits generieke kwaliteitswaarborg 1 als goed wordt beoordeeld, generieke kwaliteitswaarborg 2 als goed en generieke kwaliteitswaarborg 3 als voldoende, is het eindoordeel van de **masteropleiding Logopedische en Audiologische wetenschappen**, conform de beslisregels, voldoende.

Uit de reactie van de opleiding op de eerste terugmelding heeft de commissie vernomen dat de opleiding op basis van de aanbevelingen in het rapport reeds verbeteracties heeft opgestart.

Samenvatting van de aanbevelingen in het kader van het verbeterperspectief

Generieke kwaliteitswaarborg 1 – Beoogd eindniveau

- Formuleer in het opleidingsprofiel ook een leerresultaat of een deelleerresultaat dat de internationalisering centraal stelt.
- Blijf waken over de cesuur tussen de bachelor- en de masteropleiding.

Generieke kwaliteitswaarborg 2 – Onderwijsproces

- Versterk het statistiekonderwijs in de bachelorjaren, zodat daarop kan worden voortgebouwd in de master en zodat studenten die kennis kunnen toepassen in het onderzoek voor de masterproef.
- Wacht met de inhoudelijke opstart van de masterproef tot in het masterjaar zelf. Benut ook in het kader van masterproeven de mogelijkheid tot statistisch advies die de facultaire Cel Biostatistiek biedt.
- Waak over de efficiënte invulling van de kijkstages, met name voor Audiologie. Organiseer en coördineer zelf de verdeling van stageplaatsen. Dit mag niet de taak zijn van de jaarverantwoordelijken. Ga ook vooraf langs bij een nieuwe stageplaats om afspraken te maken over de invulling van de stage.
- Blijf waken over de interactie tussen de verschillende opleidingsonderdelen.
- Ontwerp stapsgewijs voor alle opleidingsonderdelen een cursustekst.
- Werk aan een duidelijke communicatie tussen docenten en studenten, ook als de docenten uit andere vakgroepen of opleidingen komen.
- Verbeter de studentenmobiliteit door contacten met internationale partners te versterken en door de studenten meer te motiveren voor een buitenlandse ervaring. Maak hier een prioriteit van.
- Breng meer evenwicht in de studielast en verlaag met name de werkdruk in de derde bachelorfase.

Generieke kwaliteitswaarborg 3 – Gerealiseerd eindniveau

- Beperk de meerkeuze-examens zo veel mogelijk.
- Maak de onderzoeksvraag en de gehanteerde methodologie duidelijker zichtbaar in de masterproeven. Waak als (co)promotor hierover en biedt de studenten statistische ondersteuning. Stel ook hogere eisen aan de masterproefproducten die door twee studenten tot stand werden gebracht.
- Hanteer als criterium dat masterproeven zowel moeten slagen op het proces, het product als de presentatie, om als voldoende beoordeeld te kunnen worden.

BIJLAGE

Personalia van de leden
van de visitatiecommissie

Prof. dr. Roelien Bastiaanse is hoogleraar Neurolinguïstiek aan de Rijksuniversiteit van Groningen. Ze studeerde Nederlandse taal en literatuur en linguïstiek aan de Universiteit van Amsterdam. In 1987 behaalde zij het European Postgraduate Certificate in Language Pathology, aan de Vrije Universiteit Brussel. Zij behaalde in 1993 haar doctoraat aan de Rijksuniversiteit van Groningen, met het proefschrift “studies in aphasia”. Sinds 1997 bekleedt zij de leerstoel Neurolinguistics aan de Rijksuniversiteit van Groningen, en is zij director of studies van de European Masters in Clinical Linguistics (EMCL) en van de International Doctorate in Experimental Approaches to Language and Brain (IDEALAB), die beide het Erasmus Munduslabel dragen. ‘director of studies of speech and language pathology’. Zij publiceerde een veelheid van artikels en hoofdstukken rond het thema afasie, o.m. in *Brain and Language* en verschillende tests en therapieprogramma’s.

Lauren Beckers volgt sinds 2011–2012 de academische bacheloropleiding Logopedische en audiologische wetenschappen aan de Universiteit Gent. In 2013–2014 behaalde ze haar bachelordiploma, met afstudeerrichting Logopedie.

Prof. dr. Ria De Bleser is alumna van de KU Leuven in Germanistiek en Oriëntalistiek en van Harvard University in Linguïstiek. Ze is geëmeriteerd hoogleraar in patholinguïstiek en cognitieve neurolinguïstiek. Na vijftien jaar onderzoek in de afdeling Neurologie van de RWTH Aachen, maakte ze de overstap naar de Universiteit van Potsdam. Naast een bachelorprogramma bouwde ze er samen met andere Europese collega’s een master- en PHD-programma op, die deel uitmaken van het Erasmus Mundusprogramma. Ze was ook coördinator van het European Science Foundation Network on Multilingualism and the Brain en van de jaarlijkse conferentie Science of Aphasia. Na een lange tijd als senaatslid van de Universiteit van Potsdam en decaan van de Faculteit Humane wetenschappen werd ze vicerector voor Internationale zaken alsook vicerector Natuurwetenschappen van de Turks-Duitse Universiteit in Istanbul. Ze is directeur van het Center for Applied Psycho- and Patholinguistic Potsdam (ZAPP) en werkt daarnaast mee in verschillende bestuursraden.

Dr. Ir. Jan de Laat is als klinisch fysicus en audioloog, werkzaam op het Audiologisch Centrum van het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC). Hij is gespecialiseerd in gehoorproblematiek van 0- tot 19-jarigen. Daarnaast is hij medeoprichter en secretaris van de Nationale Hoorstichting (Nederland) en docent audiologie aan verschillende universiteiten en hogescholen in Nederland.

Prof. dr. Toni Rietveld is foneticus en heeft een persoonlijke leerstoel aan de Radboud Universiteit Nijmegen, met als leeropdracht Methodologie van onderzoek op het terrein van de taal- en spraakpathologie. Hij was tien jaar lang coördinator van de masteropleiding Taal- en Spraakpathologie. Hij is nu vooral actief op het terrein van de e-Health.

Gert-Jan Sprangers is in 2013–2014 derdejaarsstudent in de academische bacheloropleiding Logopedische en audiologische wetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven. Hij is actief in de Studentenraad van de KU Leuven, waar hij aangesteld is als campuscoördinator. Daarnaast is hij tevens bestuurder Personeel en financiën bij de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS).

